

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки
Інститут іноземної філології
Кафедра німецької філології

Оксана Бєлих

«ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ»

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до дисципліни

ЛУЦЬК 2014

УДК 811.112.2'25(075)

ББК 81.432.4-7

К 46

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № від березня 2014 року).

Рецензенти:

Смоляр Н. П. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької філології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Тарнавська О. М. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Бєлих О. М.

К 46 Практика перекладу з німецької мови : методичні рекомендації / Оксана Миколаївна Бєлих. – Луцьк : П.П. Іванюк, 2014. – 95 с.

Анотація: Методичні рекомендації на тему «Практика перекладу з німецької мови» є практичним додатком до курсу «Практика перекладу з другої іноземної мови (німецької)». Вони містять теоретичний матеріал і практичні завдання до дисципліни, яка вивчається на четвертому курсі. Головна мета навчально-методичних рекомендацій – допомогти студентам у практичному застосуванні теоретичних знань з дисципліни і базових знань з німецької мови.

Рекомендовано студентам вищих навчальних закладів, які вивчають німецьку мову як другу іноземну.

УДК 811.112.2'25(075)

ББК 81.432.4-7

© Бєлих О. М., 2014

© Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2014

ЗМІСТ

Передмова	5
ВСТУП	6
Тема 1. ФОНЕТИЧНІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ	
1. Орфоепічні аспекти перекладу.....	9
2. Фонетичні засоби вираження комунікативного завдання...10	
Тема 2. ЛЕКСИЧНІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ	
1. Відтворення власних назв та їх скорочень.....	14
2. Полісемія та омонімія.....	23
3. Проблеми перекладу умов комунікативного вживання.....	24
4. Фразеологічні труднощі перекладу.....	25
Тема 3. МОРФОЛОГІЧНІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ	
1. Категорія часу і виду.....	28
2. Категорія способу дії. Модальність.....	33
3. Категорія стану.....	39
4. Іменник. Категорія визначеності / невизначеності.....	40
5. Числівники: їх переклад.....	45
6. Займенники / прикметники: їх переклад.....	48
7. Прийменники: вживання та переклад.....	49
Тема 4. СИНТАКСИЧНІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ	
1. Комунікативне навантаження членів речення.....	52
2. Загальні принципи перекладу складних речень.....	53
3. Проблеми перекладу різнотипових підрядних речень.....	54
Тема 5. ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛЬОВІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ	
1. Поняття про стиль, функціональний стиль.....	57
2. Класифікація стилів. Їх основні ознаки.....	59
3. Індивідуальний стиль перекладача й адекватність.....	66
4. Типи функціонально-стильового перекладу.....	66
Тема 6. ТЕКСТИ ЯК ОБ'ЄКТ ПЕРЕКЛАДУ	
1. Типи та види текстів.....	69

2. Класифікація тексту з перекладознавчого боку.....	71
3. Аналіз тексту при перекладі.....	73
4. Деякі види текстів у процесі перекладу.....	75
ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ЗАВДАННЯ.....	79
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	94
ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ.....	94
ПИТАННЯ НА ЗАЛІК.....	95

ПЕРЕДМОВА

Методичні рекомендації призначено для аудиторних практичних занять і самостійної роботи студентів денної і заочної форми навчання, які вивчають німецьку мову як другу іноземну, а також усіх тих, хто хоче перевірити чи вдосконалити свої знання німецької мови.

Мета рекомендацій – допомогти студентам у практичному застосуванні теоретичних знань з навчальної дисципліни і базових знань з німецької мови.

Методичні рекомендації складаються з теоретичного матеріалу, який відповідає навчальній програмі з дисципліни, з вправ на тренування, завдань для самостійної та індивідуальної роботи, питань, які виносяться на залік. Розглядаються питання стратегій перекладу, лексичні бар'єри, граматичні паралелі й розбіжності у мовній парі «німецька – українська». Деякі теми містять коротенькі висновки німецькою мовою.

ВСТУП

Переклад – це дуже давній вид людської діяльності. Без нього важко уявити такі добре відомі історичні факти, як утворення великих імперій, населених багаточисленними багатомовними народами, панування культури однієї нації, яка має більший соціальний престиж, розповсюдження релігійних та соціальних вчень тощо. Прикладами найдавніших відомих нам перекладів можна вважати переклади Біблії. Як відомо, Старий Завіт первісно був написаний старовинною єврейською мовою (*гібрім*), яка з часом стала мертвою. В 11-1 ст. до н.е. був зроблений переклад Біблії арамейською мовою (т.зв. *Таргумім*, від арамейського "*таргум*" пояснення), у II-III ст. - грецькою мовою (*Переклад Сімдесятьох* або *Септуагінта*. За переказом, він був зроблений за 72 дні 72 старійшинами на о.Фарос під Олександрією), у IV ст. латинською (так званий простонародний або *Vulgata*).

Як бачимо, уже в той час переклад був важливою складовою життя суспільства. Однак, за останні десятиліття масштаби перекладацької діяльності настільки виросли, що є всі підстави говорити про початок нового етапу в історії перекладу. У ХХ столітті значно розширилися міжнародні контакти. На карті світу з'явилося багато нових незалежних держав, виникли численні міжнародні та регіональні організації держав. Бурхливий розвиток науки і техніки викликав велику потребу в активному обміні інформацією. Щороку в світі відбувається багато міжнародних конференцій, зустрічей, нарад. Значно виріс об'єм міжнародної торгівлі, інтенсивність дипломатичної діяльності, міжнародної кореспонденції. Розширилися культурні зв'язки між народами, насправді масового характеру набув туризм.

Усі ці зміни в житті людства викликали небачену до цього часу потребу в перекладах та перекладачах. За короткий час у світі з'явилося багато секцій, агентств та бюро перекладів, відділів та інститутів інформації, методичних видань, які виходять одночасно декількома мовами. Перекладацькою діяльністю займаються тисячі спеціалістів різного профілю, референтів, інформаторів, секретарів.

Сьогодні не існує єдиного визначення "переклад". С. О. Ахманова визначає переклад як процес передачі інформації, що міститься у тексті засобами іншої мови. Л. С. Бархударов трактує переклад як процес вербального твору, складеного на одній мові в

вербальний твір, засобами іншої мови з повним збереженням його змісту. Термін «перекладознавство» введений німецьким науковцем Отто Каде як вище поняття для усного та письмового перекладів. Існує і багато інших визначень, але вони зводяться до одного: збереження інваріантності, і адекватності тексту, що піддається перекладу.

Виділення самостійного об'єкта і відповідно предмета науки про переклад не дозволяє вважати переклад розділом мовознавства. Це положення підтверджується і існуванням в перекладу своєї власної термінології (*синхронний переклад, буквалізм!, відповідники та. ін.*). Таким чином, існують три умови, які дозволяють розглядати науку про переклад як самостійну науку.

Вже у перших висловлюваннях про мету, якої повинен дотримуватись перекладач, можна знайти початок теоретичних суперечок про допустимість буквального або вільного перекладу, про необхідність зберегти той самий вплив на читача, що міститься в оригіналі. Пізніше окремі перекладачі намагались сформулювати щось на зразок “нормативної теорії перекладу”, висуваючи певні вимоги, якими повинен володіти “хороший” перекладач.

Французький гуманіст, поет-перекладач *Етель Далі*, вважав, що перекладач має дотримуватись 5-ох основних принципів перекладу:

1. Досконало розуміти зміст тексту, що перекладається, та знати наміри автора, якого перекладає.
2. Бездоганно володіти мовою, з якої перекладає і так само знати мову, на яку перекладає.
3. Запобігати (уникати) тенденції перекладати “слово в слово”.
4. Використовувати в перекладі загальноживані форми мовлення.
5. Правильно підбирати та розташовувати слова, відтворюючи загальне враження від оригіналу.

Тайлер (англійський теоретик-перекладач) сформулював такі вимоги до перекладу:

1. Переклад повинен повністю передавати ідеї оригіналу.
2. Зберігати стиль та манеру викладеного матеріалу.
3. Переклад повинен читатись так само легко, як і оригінальний твір.

Отже, навчальний курс “Практика перекладу з другої іноземної мови (німецької)” має на меті ознайомити студентів з

основними положеннями лінгвістичної теорії перекладу. Знання теорії перекладу створює базу для розгляду складніших перекладацьких проблем, пов'язаних з окремими видами перекладу та певними комбінаціями мов, а також для знань на заняттях з практики перекладу.

Предметом лінгвістичної теорії перекладу є порівняльне вивчення мовних засобів різних мов і їхнього використання в процесі перекладу. В основі порівняння різних мов лежить безпосередній і нерозривний зв'язок між мовою і мисленням. Перекладач може порівнювати слова і фрази різних мов, тому що може порівнювати думки та поняття, які ними виражаються.

Об'єктом теорії перекладознавства, з однієї сторони, є процес перекладу, а з іншої – його продукт. Це процес двомовної комунікації, що народжує на основі тексту оригіналу – текст перекладу. З однієї сторони – процес перекладу, а з іншої – його продукт. Що стосується форм і методів, то тут перекладацька діяльність покладається на довголітні традиції літературних і лінгвістичних контактів.

Тема 1. ФОНЕТИЧНІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ

План

1. Орфоенічні аспекти перекладу
2. Засоби вираження комунікативного завдання.

Список рекомендованої літератури:

1. Виноградов В. С. *Перевод: общие и лексические вопросы* / В.С. Виноградов.- Москва: Издательский центр «Академия», 2004.- 352 с.
2. Крушельницкая К. Г. *Советы переводчику: учебное пособие по немецкому языку для вузов* / К. Г. Крушельницкая, М. Н. Попов.- 2-е изд., доп.- Москва: Астрель-АСТ, 2002.- 317 с.
3. Cherubim D. *Sprach-Fossilien. Beobachtungen zum Gebrauch, zur Beschreibung und zur Bewertung der sogenannten Archaismen* / Dieter Cherubim // *Deutscher Wortschatz. Lexikologische Studien* / herausgegeben von H- H- Munske u.a.- Berlin, 1988.- S. 525-542.

1. Орфоепічні аспекти перекладу

У перекладацькій практиці зазвичай спостерігається два типи помилок: помилки, які виникають під впливом рідної мови, і помилки, причини яких закладені в структурі іноземної мови.

В обох випадках має місце явище, яке називають **інтерференцією**. У першому випадку можна говорити про *міжмовну інтерференцію*, а в другому – про *внутрішньомовну інтерференцію*. Обидва випадки можуть переплітатися, що ускладнює труднощі як при вивченні мови, так і при перекладі.

Помилки, які виникають під впливом рідної мови, мають в своїй основі перенесення способу вираження конкретного змісту з рідної мови в іноземну. Об'єктивною основою такого переносу часто є неспівпадіння відповідних одиниць (тобто одиниць, які виражають схожі значення, реальні об'єкти) в іноземній та рідній мові. Для того, щоб уникати впливу інтерференції при перекладі, потрібно співставляти граматичні явища і факти німецької мови та української, на що направлена основна увага нашої дисципліни.

Фонологічні проблеми не відіграють в перекладознавстві визначної ролі, хоча для усного перекладу важливими стають акустичні та інтонаційні задатки самого перекладача. Погане враження справляє, наприклад, нечітка вимова, дефекти мовлення, неправильне інтонаційне членування тощо. Орфоепічні задатки перекладача особливо актуальні для усного перекладу драматичних текстів, промов.

Стосовно практичної фонетики німецької мови перекладач повинен насамперед засвоїти особливості звуків, які відрізняються від українських, до автоматизму опанувати правила довготи, напівдовготи й короткості голосних, робити правильний словесний наголос, виділяти в реченні синтагми з відповідними паузами і наголосами, відтворювати потрібну методику.

Загальні особливості звуків

1. В усіх відкритих складах німецьких лексичних одиниць голосний звук вимовляється закрито, і, навпаки, в усіх закритих складах (якщо вони при зміні слова не відкриваються) голосні вимовляються відкрито.

2. На початку слова або основи слова голосний звук вимовляється з твердим приступом.

3. Довгі голосні не дифтонізуються.

4. Дуже важливим є фактор довготи, напівдовготи та короткості приголосних:

- голосний вимовляється довго і закрито: у наголошеному відкритому або у закритому складі, якщо при зміні слова склад відкривається; при подвоєнні голосного; якщо після голосного присутній «*h*»; при написанні «*ie*»; в суфіксах –*bar*, –*sam*, –*sal*, –*tum*, –*nam*;

- закрито й напівдовго голосно вимовляється у відкритому ненаголошеному складі в кінці слова, а також у відкритому ненаголошеному складі, якщо він розташований за чотири склади перед наголошеним (наприклад, *Ratifikation*- перший склад);

- голосний вимовляється коротко й закрито у відкритих ненаголошених складах;

- коротко й відкрито голосний звук вимовляється у закритих складах, якщо при зміні слова склад не відкривається і завше перед *ng*, *sch*, *x*.

5. Головними відмінностями німецьких приголосних можна вважати такі:

- при подвоєнні приголосних вони вимовляються, як один звук;

- німецькі приголосні не палаталізуються (не пом'якшуються);

- приголосні *p*, *t*, *k* вимовляються з придиханням; це саме стосується *b*, *d*, *g* в кінці слова;

- німецькі приголосні не асимілюються, тобто не припасовуються до вимови сусіднього звука.

Особливу увагу слід приділяти наголосу у складних словах, які складаються з означального та означуваного (основного) слів. На означальне слово, яке, як правило, розташоване на першому місці, падає наголос, на друге – означуване – слово падає побічний наголос. Слід зауважити, що різниця між цими наголосами значно більша, ніж в українській мові.

2. Фонетичні засоби вираження комунікативного завдання

Комунікативне завдання (КЗ) визначається конкретною обстановкою акта спілкування: наміром того, хто говорить й усвідомленістю того, хто слухає про предмет спілкування. Той, хто говорить враховує, що вже знає той, хто слухає, і, виходячи з цього, повідомляє йому нову інформацію. Поєднання відомого та невідомого для слухача становить основу будь-якої інформації. В

німецькій та в українській мовах є ряд схожих засобів для вираження комунікативного завдання. До них належать: *інтонація, порядок слів, пасивні конструкції, деякі підсилюючі слова та частки*. Особливість німецької мови в порівнянні з українською полягає в тому, що в ній у висловлювання нового чи відомого в реченні приймають участь також відповідні форми артикля – означений чи неозначений (відповідно нульовий).

Слід зазначити, що перераховані засоби служать не лише для вираження КЗ, але мають і інші функції. Тому кожний з них окремо не завжди однозначно виражає КЗ, і часто лише шляхом використання різних засобів у їхній взаємодії досягається точне вираження теми і реми в конкретному реченні.

Найважливішими засобами вираження КЗ як в німецькій, так і українській мовах є *інтонація і порядок слів*.

Інтонація є однозначним та найнадійнішим засобом вираження КЗ. В основі правильного інтонування речення завжди лежить виділення нового, відповідно до комунікативного завдання, конкретного речення. Інтонаційне виділення нового відбувається за допомогою головного фразового наголосу. Наголошений склад слова, який має щось нове, протиставляється іншим складам підсиленням, подовженням та переломом основного тону на ньому. При цьому саме остання ознака – перелом в русі основного тону голосу – є особливо суттєвою для виділення нового. Напр.: *In unserer Stadt wird ein neues Theater gebaut*.

Дія інтонації безпосередньо проявляється лише в усній формі спілкування, оскільки інтонація – це за своєю природою звуковий засіб. В письмовій мові інтонація присутня потенційно (імпліцитно). Для правильного інтонування написаного речення важливо враховувати інші засоби вираження комунікативного завдання. *Eine Frau trat ein. Ein Clerk erschien*.

Таким чином, фразова інтонація є універсальним та однозначним засобом вираження КЗ речення. В усній мові вона проявляється безпосередньо, на письмі – шляхом перетворення їх в усну форму, тобто читання з обов'язковим інтонуванням.

Порядок слів є найважливішим синтаксичним засобом вираження КЗ. Розрізняють фіксований та вільний порядок слів. В першому випадку він залежить від синтаксичної ролі слів – членів речення. В другому випадку цієї залежності немає.

Порівнюючи порядок слів в обох мовах, можна встановити наступне. В українській мові з її вільним порядком слів за допомогою місцезнаходження може виражатися комунікативне навантаження усіх членів речення. Вони розташовуються, як правило, за принципом: спочатку відоме, а тоді – нове. Напр.: *В цій книжці автор наводить ряд прикладів.* В німецькій мові спостерігається інша картина. В ньому поєднуються елементи фіксованого та вільного порядку слів. Підмет, додатки, обставини розташовуються в реченні в основному залежно від типу речення: друге місце – в розповідних і питальних із питальним словом, перше місце – у спонукальних реченнях та загальних питаннях, останнє місце – у підрядних реченнях. Із фіксованим місцем присудка пов'язана ще одна особливість німецької мови, яка приносить чимало труднощів. Тим, хто вивчає німецьку мову як іноземну. Це так звана *рамкова конструкція*, або *рамка присудка*. При складних формах присудка другий компонент займає останнє місце в реченні. В рамці, яка утворюється двома компонентами присудка, можуть розташовуватися будь-які інші члени речення. Таким чином, присудок утворює ядро структури німецького речення, нерухомий центр, навколо якого займають місце підмет, додатки, обставини в залежності від свого навантаження.

Обмежений порядок слів у реченні визначає дві особливості побудови німецького речення по відношенню до КЗ:

1) нове в реченні часто не на самому останньому місці, як в українській мові, а на передостанньому. В таких випадках типовою помилкою українців є неправильне інтонування речення: наголос робиться на другому компоненті присудка, а не на слові, яке містить нове.

2) якщо в реченні є склад відомого, то в німецькій мові він нерідко «розривається» присудком, який стоїть на другому місці. З цією особливістю пов'язані помилки в самому порядку слів німецького речення: *Plötzlich er bemerkte eine dunkle Gestalt.* Замість: *Plötzlich bemerkte er eine dunkle Gestalt.*

Нейтральний та емпатичний порядок слів

Наявність чітко фіксованого місця присудка обмежує можливість використання слів для вираження КЗ в німецькій мові в порівнянні з українською. Але є одна обставина, яка в обох мовах робить місце розташування слова неоднозначним показником його

комунікативного навантаження. Йдеться про два варіанти порядку слів у плані КЗ:

1. Відоме передує новому – *Meinen Freund hat ein schweres Unglück getroffen*. Мого друга спіткало велике нещастя.

2. Нове передує даному – *Ein schweres Unglück hat meinen Freund getroffen*.- Велике нещастя спіткало мого друга.

Обидва варіанти виражають один і той же зміст й одне і теж комунікативне завдання, але розрізняються в стилістичному плані. В першому варіанті ведучим є стремління до більш точного вираження КЗ: спочатку називають відоме, а потім нове. У другому варіанті повідомлення супроводжується вираженням емоції, стремлінням до більшої виразності мови. Це досягається особливим виділенням нового шляхом використання його перед відомим, часто на першому місці. Відповідно до названих відмінностей перший варіант називається *нейтральним* або *звичайним* порядком слів, а другий – *емфатичним* або *експресивним* порядком слів. Емфатичний порядок слів супроводжується емфатичною інтонацією.

Кожний із варіантів має свою сферу вживання. Нейтральний порядок слів застосовується, як правило, у спокійній мові, особливо він характерний для ділової мови. Емфатичний варіант дуже поширений у розмовній мові, яка часто емоційна прикрашена. Такий варіант часто використовується також в художній літературі, особливо у поезії. Потрібно пам'ятати, що звичайний та емфатичний порядок слів не завжди співпадає з прямим та зворотнім порядком слів, які прийнято розрізняти в граматиці: перші два варіанти розрізняють за місцем розташування відомого та нового відносно один одного, а другі – за місцем розташування підмета і присудка відносно один одного. Наприклад:

Прямий порядок слів: *звичайний* (при підметі – відомому) – *Die Explosion ist in der Grube 2 passiert*.

емфатичний (при підметі – новому) – *Eine Explosion ist in der Grube 2 passiert*.

Зворотній порядок слів: *звичайний* (при підметі – новому) – *In der Grube 2 ist eine Explosion passiert*.

емфатичний (при підметі – відомому) – *In der Grube 2 ist die Explosion passiert*.

Тема 2. ЛЕКСИЧНІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ

План

1. Проблеми перекладу умов комунікативного вживання (неологізми, архаїзми, історизми, безеквівалентна лексика, реалії).
2. Полісемія та омонімія.
3. Відтворення власних назв та їх скорочень.
4. Фразеологічні труднощі перекладу.

Список рекомендованої літератури:

Віталіш Л. П. Фразеологія німецької мови: практикум / Л. П. Віталіш.- Львів: Вид-во ПАІСб 2007.- 138 с.

Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія / Р. П. Зорівчак.- Л.: Видавництво при Львівському державному університеті ЛДУ, 1983. – 176 с.

Кияк Т. Р. Теорія та практика перекладу (німецька мова) / Т. Р. Кияк, О. Д. Огуй, А. М. Науменко. – Вінниця: Нова книга, 2006. – 592 с.

1. Проблеми перекладу умов комунікативного вживання (неологізми, архаїзми, історизми, безеквівалентна лексика, реалії)

„Der denkbar schlechteste Ausgangspunkt für die Translation ist das einzelne Wort. Wörter sind manchmal wie leere Hülsen, die erst in der konkreten Situation mit Inhalt gefüllt werden [...] Wer sich an Wörter klammert, erliegt dem Trugbild ihrer Identität. Wer mit Hilfe von Wörtern kommunizieren will, muss imstande sein, ihre Bedeutung und ihren Sinn in jeder Situation neu auszuloten“ (Prunč, 20 f.).

Значення окремих слів та словосполучень можна точно визначити лише із контексту. Лише перекладачі-початківці можуть сліпо довіряти двомовним словникам, оскільки, з однієї сторони, вини ще не можуть повністю довіряти своїм знанням, а з іншої – оскільки такий підхід є наслідком «граматичного» перекладу на уроках з іноземної мови. Потрібно вміти вибирати значення слова у конкретному тексті.

На основі постійних змін у мові та факту про те, що у різні епохи використовувалися різні методи, необхідно розібратися із словом у часі (неологізмами, архаїзмами та історизмами) та особливостями їх перекладу.

Внаслідок комунікативних потреб суспільства в мові з'являються нові слова чи неологізми. **Неологізми** – це закріплені в мові слова та значення, що виражають нові поняття світу, який розвивається. Кількість таких слів у мові постійно зростає – за матеріалами кожного нового видання ДУДЕН, кожні 3-5 років словниковий склад мови поповнюється новими (6 %) неологізмами.

Переклад неологізмів не викликає великих проблем. Вони перекладаються за допомогою еквівалентного неологізма, що може бути зафіксованим у словнику мови перекладу, транскрибуються чи описуються описово. Значну частину неологізмів, що складають авторські *оказіоналізми*, досвідчені перекладачі відтворюють, зберігаючи авторську експресивність за допомогою використання адекватних словотвірних засобів.

Зупинимося на функціях стилістичних неологізмів. Вони звичайно з'являються в стилях художнього мовлення й у газетному стилі. Неологізми, що з'являються в стилі художнього мовлення, прийнято називати *оказіоналізмами*.

Найбільш характерними способами утворення неологізмів у мові сучасних німецьких письменників є словоскладання, конверсія й зміна значень слів. У ранні періоди розвитку стилю німецького художнього мовлення значну роль в утворенні стилістичних неологізмів відіграли варваризми. Останнім часом запозичення поступаються місцем семантичному процесу утворення *оказіоналізмів*.

«Поворотним етапом в історії значення багатьох слів, – пише В. В. Виноградов, – є їх нове гостро експресивне й образне індивідуальне вживання. Це нове оригінальне застосування слова, якщо воно відповідає загальним тенденціям значеннєвого розвитку мови, нерідко визначає всю подальшу семантичну історію цього слова».

Не всяке слово, створене навіть і відповідно до внутрішніх законів відповідної мови, автоматично надходить у словниковий склад. Неологізм повинен пройти значний період перевірки в суспільній мовній практиці колективу, для того щоб завоювати собі «право громадянства» у словниковому складі мови й стати елементом цього словникового складу. *Основними функціями стилістичних неологізмів є:* по-перше – розкриття якоїсь додаткової риси явища й по-друге – виявлення свого відношення до фактів об'єктивної дійсності. У стилі художнього мовлення друга

функція стилістичних неологізмів є провідною. Більшість okazіоналізмів тому й характеризуються сильним емоційним значенням.

Перша функція, тобто розкриття якоїсь додаткової риси явища, частіше з'являється в тому стилі мовлення, де найбільше відбивається пульсація громадського життя народу, що говорить даною мовою, а саме, у газетному стилі. У цих неологізмах, особливо в значеннях політичних неологізмів, легко встановлюються зв'язки з певними подіями й фактами політичного життя суспільства на даному періоді його розвитку.

Наскільки легко утворюються неологізми в газетній мові, може служити наступний приклад. Під час президентства Ф. Рузвельта, в політичній термінології США з'явився новий термін – New Deal значення якого – нові заходи політичного й економічного характеру, спрямовані на оздоровлення американської економіки. Похідне слово New Dealish з'явилося в американських газетах трохи пізніше. Більшість літературно-книжкових неологізмів утворюються засобами афіксації й словоскладання.

Життя неологізмів залежить від того, наскільки вони апробовані суспільною практикою, наскільки сильна потреба в даному слові для позначення відповідних понять, і яку кількість «суперників» – синонімічних засобів має дане слово в словниковому складі мови. Багато неологізмів повністю зникають із мови; деякі okazіоналізми фіксуються словниками із вказівкою автора. Ті ж слова, які народилися в гущавині народних мас, часто взагалі не фіксуються й зникають безвісти. Неологізм живе недовго. Як тільки він апробується практикою суспільного вживання, він перестає бути неологізмом.

До числа неологізмів належить велика кількість фірмових найменувань, які становлять чималий інтерес. Деякі з них відрізняються оригінальністю, гранично стисло характеризують предмет і вдало передають сутність поняття, що виражають. Багато фірмових позначень, з'явившись у технічній літературі, швидко стають загально визнаними технічними термінами. Наприклад, фірмове позначення для прозорої пластмаси *plexiglass* – плексиглас (органічне скло) у цей час поширено повсюдно. Дуже часто фірми, а іноді й окремі особи, створюють нові слова із чисто рекламних міркувань. Такі неологізми не є загальноприйнятими, але деякі з

них згодом закріплюються в мові: *cellophane* – целофан; *linoleum* – лінолеум; *escalator* – ескалатор.

Розвиток комп'ютерних технологій, електроніки спричинив появу великої кількості неологізмів: *HTTP*, *HTML*, *homepage*, *spam*, *WAP*, *information*. Але зрозуміло, що такі слова сприймаються як неологізми до того часу, поки поняття що ними виражаються не стануть звичними, після чого вони міцно входять в мову і вже не сприймаються як нові.

Якщо в синхронії переклад неологізмів не складає особливої проблеми, то для діахронії репрезентація неологізмів є значною. Сприйняття канонічного тексту оригіналу змінюється від покоління до покоління. Як відомо, створюючи твір, кожен автор запроваджує неологізм з якоюсь певною метою, посилюючи, як правило, виразність та точність мовлення. Проте велика кількість слів, що були, наприклад, в кінці XIX ст. неологізмами, стали для нашого сучасника звичайними словами. Більше того, деякі слова навіть застаріли і стали архаїзмами чи історизмами, тобто взагалі перестали виконувати свою функцію.

Архаїзми, як правило, позначають такі застарілі слова, денотати (поняття на позначення предметів) яких витіснені іншими словами (*Advokat / Rechtsanwalt; Ratschlagung / Ratschlag; Schulmeister / Lehrer*). **Історизми** – це такі слова, денотати яких уже зникли, внаслідок чого вони перестали вживатися в повсякденній мові (*Feud / фео́д/наді́л; Weg- und Brückenzoll / дорожнє та мостове мито; Statthalter / граф*).

Основною для перекладацької практики є вимога дотримуватися принципу історизму. Це означає, що при перекладі необхідно враховувати: а) соціальну дійсність віддаленої від нас епохи, що відображається в творі такою, якою вона була (ідея, мораль, менталітет, відношення); б) явища, події, відображені в творі, тобто епоху, якою її побачив та відтворив автор згідно зі своїми намірами; в) стан мови, що розкриває найхарактерніші ознаки, особливості часу створення оригіналу.

Не менш важливо при перекладі уникнути авторських виразів чи афоризмів, які належать митцям наступних епох. Якщо в оригіналі архаїзми передають емоційно-експресивні відтінки, то вони відтворюються відповідними архаїзмами чи книжковими словами. Тому переклад історизмів та архаїзмів вимагає, по змозі,

пошуку спершу національних корелятивів, та лише потім транскрипції.

Загалом взірцем творчого підходу є знахідки Н. Любімова, який, працюючи над перекладом давнього твору, завжди звертався до російської мови тієї епохи, вивчаючи архіви й тогочасних класиків. Перекладаючи Мопассана, він уважно прочитав Чехова, а для перекладу романтичних драм Міллера – близькі за духом драми Лермонтова.

На думку болгарських вчених С. Влахова і С. Флоріна, такі слова, які не мають еквівалентів в тій чи іншій мові, можна віднести до **безеквівалентної лексики** і назвати їх екзотизмами, але не реаліями, оскільки, їх не можна назвати носіями колориту країни, чи народу вихідної мови, а надають лише екзотичний відтінок мови-переймача. За спостереженнями інших дослідників, безеквівалентна лексика включає екзотизми-реалії (америк. *drive in* при *McDonalds*, що позначає обслуговування клієнта в автомобілі), тимчасово безеквівалентні терміни (англ. *комп'ютер*), випадкові безеквіваленти, що утворилися внаслідок своєрідного членування мовної картини світу (укр. *доба* – нім. *24 Stunden*) та структурні екзотизми (*einheiraten* «через шлюб увійти у чийсь бізнес»; *wegloben* «позбутися поганого працівника, давши йому направлення на іншу особу»).

Переклад реалій

Зіставлення словникового складу будь-якої іноземної та рідної мови з'ясовує, що в іноземній мові поряд з мовними одиницями, що мають одиничні, або численні відповідності в перекладацькій мові, є такі лексичні і граматичні одиниці, для яких в перекладацькій мові не існує прямих відповідностей. Одиниці іноземної мови, що не мають регулярних відповідностей у мові перекладу, мають назву *безеквівалентних одиниць*. До складу безеквівалентної лексики входять, окрім реалій, терміни, вигуки, екзотизми, аббревіатури, звернення, фразеологізми.

Різниця між терміном та реалією вбачається в їх походженні. В той час, коли багато термінів створюються штучно для найменування тих, чи інших предметів, понять і явищ (грецького або латинського походження), реалії завжди виникають шляхом природної словотворчості, і це цілком зрозуміло: "реалії – народні слова, тісно пов'язані, головним чином, із побутом народу".

Реалії – це слова і словосполучення народної мови, які відображають найменування предметів, понять, явищ, характерних для географічного середовища, культури, матеріального побуту або суспільно-історичних особливостей народу, нації, країни, племені, і які, таким чином, постають носіями національного, місцевого або історичного колориту; точних відповідностей на інших мовах такі слова не мають, а отже не можуть бути перекладені “на загальних основах”, тому що вимагають особливого підходу”.

Реалії – це тільки слова і словосполучення. Додавання в цьому випадку ”і словосполучення” означає, що до реалій можна віднести номінативні словосполучення, тобто такі сполучення слів, які семантично дорівнюють слову. Реалією може бути номінативне сполучення ще тому, що до реалій прирівнюються кальки, які нерідко являють собою саме такі словосполучення. Іншою формою реалій є скорочення (абревіатури)”. Включення їх до реалій також логічне, оскільки вони являють собою стягнені в одне слово номінативні сполучення. Дуже часто реалією можуть вважати фразеологічні звороти, в тому ж числі ідіоми, прислів'я, приказки, багато з яких мають характерне національне або історичне забарвлення.

Реалії поділяються за предметною та місцевою ознаками:

За предметною ознакою:

Географічні реалії:

- найменування об'єктів фізичної географії, в тому ж числі і метеорології (степ, прерія, сопка, солончак, торнадо);
- найменування географічних об'єктів, пов'язаних з діяльністю людини (польдер, крига, грид, арик, язовір);
- найменування ендеміків (ківі, снігова людина, секвоя).

Етнографічні реалії:

–Побут:

а) їжа, напої, побутові заклади та ін.(чебуреки, кумис, ель, сидр; таверна, пиріжкова, бістро, сауна); б) одяг (включно: взуття, головні убори та ін.) і прикраси (кімоно, сарі, рукавички, лапті, сомбреро, фібула); в) житло, меблі, посуд та інше обладнання (юрта, дівчача, амфора, кубишка); г) транспорт (кеб, пирога, кебмен, гондольєр).

– Праця:

а) люди праці (передовик, бригадир, фермер, грум); б) знаряддя праці (ласо, чубарка, бумеранг, кетмень); в) організація праці (колгосп, ранчо, гільдія);

– *Мистецтво і культура:*

а) музика і танці (козачок, гопак, блюз, тарантела); б) музичні інструменти (балалайка, тамтам, най, банджо); в) фольклор (сага, частушки, билина); г) театр (кабукі, містерія, арлекін); д) інші мистецтва та предмети мистецтв (ікебана, пелікани); е) виконавці (трубадур, кобзар, скоморох); є) звичаї та ритуали (коляда, вендета, тамада, масляниця, рамазан); ж) свята та ігри (паска, День подяки, День перемоги); з) міфологія (Дід мороз, троль, ельф, гном, вурдалак); и) культ і культові будівлі та предмети (мормони, квакери, дервіші, мечеть, розп'яття); і) календар (вайшак, вересень, бабине літо).

– *Етнічні об'єкти:*

а) етноніми (гуцул, кафр, баскі, казах); б) прізвиська (звично жартівливі та образливі): хохол, фріц, москаль, кацап, грінго; в) найменування осіб за місцем проживання (шоп, обердинець, габ ровець).

– *Міри і гроші:*

а) одиниці мір (аршин, ярд, пуд, десятина, акр, четверть); б) грошові одиниці (лев, рубель, ліра, фракн, песо, фунт стерлінг); в) промислові найменування мір і грошей (осьмуха, сотка, четвертинка, двушка, п'ятак, бакс).

Суспільно-політичні реалії:

– *Адміністративно-територіальний устрій:*

а) адміністративно-територіальні одиниці (губернія, область, департамент, графство, воєводство); б) населені пункти (аул, станиця, хутір, стійбище); в) деталі населеного пункту (променад, ларго, ряд).

– *Органи та носії влади:*

а) органи влади (народні збори, сейм, рада, муніципалітет, верхня палата); б) носії влади (канцлер, лорд-мер, гетьман, хан, цар).

– *Суспільно-політичне життя:*

а) політична діяльність та діячі (більшовики, ку-клукс-клан, віги, торі, есдеки); б) патріотичні та суспільні рухи (партизани, карбонарії, західники, слав'янофіли); в) соціальні явища та рухи (бізнес, пабліситі, НЕП, лобі, стилияги, хіпі); г) звання, титули,

звернення (бакалавр, князь, принц, містер, сер, мадам); д) заклади (облвно, загс, золотий стіл, торгпредство); е) учбові заклади і культурні установи (десятилітка, коледж, ліцей, кампус); є) стани та касти (дворянство, юнкерство, дворянин, самурай, мужик); ж) станові знаки і символи (червоний прапор, півмісяць, свастика, джек).

Військові реалії:

а) підрозділ (легіон, фаланга, табір, орда, сотня); б) зброя (арбалет, мушкет, ятаган, таран, фінка); в) обмундирування (шлем, кольчуга, кітель, ківер, бушлат); г) військові службовці і командири (отаман, сотник, гардемарин, унтер).

Наприкінці цієї предметної класифікації хотілось би зазначити, що подальше розділення – по місцю – стосується тих же реалій, але розглянутих під іншими кутами зору.

За місцевою ознакою:

В площині однієї мови:

– *Свої реалії* – це більшою частиною іконні слова даної мови: Хірт (heath - болотиста місцевість, покрита вереском); ель – ейл (ale – світле англійське пиво)

– *Чужі реалії* – це або запозичення, тобто слова іншомовного походження в словниковий склад мови, або кальки, тобто поморфемні або дослівні переклади найменувань чужих для даного народу об'єктів, або транскрибовані реалії іншої мови: бринза (рум.), бізнес (ам.), супутник (рос.)

В площині пари мов:

– *Зовнішні реалії* – однаково чужі для обох мов напр., фіорд – зовнішня реалія для російської, болгарської або будь-якої іншої мови, окрім норвезької.

– *Внутрішні реалії* – слова, які належать одній з пари мов, і отже, чужі для іншої мови напр., фіорд – для пари російської і норвезької мови – для норвезької мови буде внутрішньою реалією.

У теорії та практиці перекладу не існує однозначних, готових правил перекладу даного виду лексичних елементів. Одним із способів перекладу є *калькування*, напр., revolution orange – оранжева революція, «poor whites» – «бідні білі», Ecole Normale Supérieure – вища нормальна школа, Doctorat du 3-ieme cycle – докторська дисертація третього циклу може бути перекладена як "кандидатська дисертація". Інший спосіб – це *транскодування*

(тобто, транскрибування, транслітерування або використання і того і іншого для передачі певних частин слова). Напр., *whisky* – віскі, *steppe* – степ (фр), гетьман – *hetman*, *martini* – мартіні. Шляхом цих перетворень численні реалії життя іншомовних країн поповнили, збагатили словники різних мов: французької – слова української мови: *varenyky*, *galouchky*, російської – *izba*, *perestroika*, української – слова французької мови: *мерія*, *департамент*, *бакалавр* тощо.

Що стосується назв валюти, національної чи міжнародної, то її назву в офіційно-діловому, науково-технічному стилі слід завжди передавати способом *транскрипції*, оскільки заміна останньої іншомовним словом віднесе таку назву до реалії іншої країни, що є абсолютно неправомірним.

При передачі реалії застосовується також і *описовий вид* перекладу (шляхом розкриття позначеного поняття). Напр., *shepherd's pie* – картопляна запіканка з м'ясом і цибулею, при перекладі з португальської «кашакса» – горілка з тростинового цукру.

Специфічні позначення систем мір (*дюйми*, *пінти*) слід при перекладі *переводити* у слова загальноприйнятої, міжнародної системи мір (*кілограми*, *кілометри* тощо). Це стосується, більшою мірою, офіційно-ділових паперів, текстів науково-технічного характеру. У художній літературі ж варто передавати такі лексичні елементи способом транскрипції з метою збереження колориту оригінального твору, адже дотримання відповідних пропорцій тут має далеко не першочергове значення.

Це ж саме стосується і перекладу іменників-звернень. Так, слово «пан» у текстах офіційно-ділового, наукового стилів слід перекладати на *Mister* в англійській мові, *Senor* в іспанській, *Monsieur* у французькій, *Herr* у німецькій, *pan* у польській. Проте, при перекладі художніх творів транскрипційне збереження *містер*, *гер*, *сеньор*, *пан* та *месьє* буде цілком доцільним для передачі національного колориту твору.

Зберегти національну своєрідність оригіналу в перекладі є завданням досить складним. «У процесі перекладу відбувається не тільки зіставлення різних мовних систем, а й зіткнення різних культур і навіть цивілізацій. Цей аспект перекладу виступає, зокрема, рельєфно при перекладі реалій». У практиці перекладу загальноприйнятими вважаються п'ять основних способів відтворення реалій: а) транскрипція (транслітерація); б) гіпо-

гіперомічний переклад; в) уподібнення; г) перифрастичний переклад; д) калькування. Аналіз цих способів показує, що відтворення ґрунтується на трьох основних аспектах слова: *на формальній транскрипції, змістовому гіперонімо-гіпонімічному й компонентному перекладі та комунікативному різнотипному коментарі.*

В цілому ж, у будь-якому випадку вибір того чи іншого способу перекладу реалій залежить від завдання забезпечення еквівалентності перекладу та реалізації прагматичної інтенції автора висловлювання, майстерності перекладача.

2. Полісемія та омонімія

В основі спілкування як оперування словесною формою лежать **семантичні процеси**. Вони ґрунтуються на основних трьох типах зв'язків, що пронизують систему слова. Це – **синтагматика** (зв'язки, що дозволяють на основі законів сполучуваності лінійне поєднання слова з іншими словами: *я – йду – в – кіно*), **парадигматика** (зв'язки на чергування слів при заповненні певної позиції: *йду, біжу, їду*) та епідигматика (зв'язки, що забезпечують внутрішню словесну організацію, певну ієрархію та зміст її елементів): *йду: процес – (повільніший) рух – напрямок: до цілі*).

Епідигматика простежується на семантичній структурі слова, тобто полісемії та омонімії. Якщо при полісемії між значеннями слова зберігається чіткий зв'язок, незважаючи на відмінну сполучуваність (*heiß: Tee, Diskussion, Kopf, Musik*), то для омонімів такий зв'язок відсутній. У лінгвістиці розрізняють декілька груп **омонімів: омоформи** (випадковий звуковий збіг різних слів: *er ist – er isst; sechs – Sex*), **омографи** (однакове написання, але різна вимова: *замок – замок; Tenor – Tenor*); **омофони** (різне написання, але однакове звучання: *Waise – Weise*) та різні типи неповних омонімів, що різняться артиклями, формами множин (*der/das Band; der/die Kiefer; die Mütter / Muttern*) тощо.

Оптимальне відтворення (згідно з нормами власної мови) цих взаємопов'язаних лексичних зв'язків, що виражають зміст слова, стає завданням перекладу, який, окрім вираження суті твору, має уникати різнотипних порушень, що спотворюють сприйняття тексту. Порушення синтагматики простежується переважно на ненормативній сполучуваності (*згряя товаришів*). Порушення парадигматичних зв'язків проявляється в неправильному вживанні

синонімів, антонімів (*сидіти в голові*). Епідигматичні промахи простежуються на рівні семантики слова, неправило підбраного варіанта перекладу в умовах невизначеності (*стиснути вилиці* замість *зціпити зуби*).

3. Відтворення власних назв та їх скорочень

Власні назви належать до реалій певної мовної культури, відрізняючи її від інших. Вони називають об'єкт думки, особу чи місце. Відтворення власних назв ґрунтується на правилі: **для мов з однаковою графікою назва переноситься з оригіналу в переклад, а з різними графіками – транскрибується.**

Переважає більшість географічних назв тяжіє до транслітерації *Jungfrau – Юнгфрау, Harz – Гарц*, хоча відомі й переклади *Erzgebirge – Рудні гори*. Назви міст переважно транслітеруються. Назви країн або мають свої норми перекладу (*Франція, Росія*), або транскрибуються (*Іран*). Відомі й суплетивні відповідники, що суттєво розрізняються як своєю зовнішньою, так і внутрішньою формами: *Німеччина* (укр., нім., рос., фр.).

Позначення місцевостей (**вулиць, будівель**), як правило, або перекладають (*Champs Elysees: Єлисейські поля*), або транслітерують (*Unter den Linden: вулиця Унтер ден Лінден*), або допускають обидва варіанти (*Pont-Neuf: Пон-Неф = Новий Міст*).

Імена та прізвища, як правило, транскрибують, пристосовуючи до фонетичних норм мови перекладу (*Johannes: Йоганн, Sigismund: Сигізмунд*). Деякі імена і транскрибують, якщо це імена простих «смертних» людей (*George - Джордж*), і транслітерують за латинською традицією, якщо це імена королів (*Georg(us) - Георг; Ludwig - Людовік*).

Назви газет транслітерують і беруть у “гусячі лапки”, незважаючи на чітку семантику: *Frankfurter Allgemeine – газета “Франкфуртер Алгемайне”*, чим підкреслюється їх зв'язок з певною країною.

Назви різних інституцій (інститутів, заводів, фірм), пам'ятників, конференцій тощо роз'яснюють, додаючи додаткові елементи чи змінюючи модель виразу:

Es gibt einen Vertrag mit der Ruhrgas AG - Існує договір з фірмою «Руграз АГ»;

Die Uhrenwerke Ruhla - Годинниковий завод у м. Рула.

4. Фразеологічні труднощі перекладу

Слова в процесі комунікації, поєднуючись із іншими словами, утворюють словосполучення, які стають складовими речення. Ці словосполучення, які служать своєрідними «блоками перекладу», досить різнотипні за своєю структурою (іменникові, прикметникові, числівникові, дієслівні, прислівникові словосполучення), за типами зв'язку (предикативний та прислівниковий: керування, прилягання і т.д.). Їх створення ґрунтується не лише на законах граматики та намірах мовців, а й на принципах сполучуваності, що не заперечують можливості їх утворення за законами формальної логіки («засмажити сніжки»). Більшість сполучень вільні, тобто вони можуть утворюватися в мовленні без особливих перешкод: *красива жінка, дівчина, дитина, річ, прикраса, читати книжку, журнал, конспект*. Проте багато словосполучень не виникає спонтанно в мовленні, а існують в мові готовими словесними блоками: *біла ворона, жити на широку ногу*. Ці складні для перекладу словосполучення, що досить різноманітні за своїми структурами, називають стійкими, або *фразеологічними*.

Фразеологізми з властивою їм метафоричністю представлені у функціональних стилях по-різному. Вони, як правило, з'являються в художній літературі для вираження соціальних та національних рис персонажів. Дещо менше фразеологізми функціонують у публіцистиці і досить незначно (за винятком фахових фразеологізмів) у мало експресивному науково-технічному стилі.

Основні ознаки фразеологізмів:

- 1) семантична цілісність або семантична нерозкладність – значення сприймається як єдине ціле;
- 2) метафоричність нового цілісного значення, що виникла після втрати первісних реалій;
- 3) певний образ, що має різні ступені вмотивованості внутрішньої форми фразеологізму та експресивності;
- 4) надслівна подвійно наголошена нарізнооформленість, тобто наявність не менше двох повнозначних слів;
- 5) відтворюваність сполучень, які, за психолінгвістичними експериментами, зберігаються в нашій пам'яті як готові одиниці мови;
- 6) відносна стійкість структурного складу чи цілісність з визначеною послідовністю та взаємозалежністю компонентів у синхронії;

7) неможливість дослівного перекладу іншими мовами.

Отже, **фразеологізм** – це відносно стійка соціально зумовлена лексико-граматична єдність двох чи більше нарізно оформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи речення, яка, маючи в основі, можливо, вже й стертого образу цілісне переосмислене значення, автоматично відтворюється мовцями як готова до використання одиниця мови.

Die Bedeutung einzelner Wörter und lexikalischer Einheiten lässt sich nur in ihrer Umgebung eindeutig feststellen und erst im Makrokontext verifizieren.

Archaismus als Oberbegriff für das Wortgut (Wörter, Fügungen, Wortformen, syntaktische Erscheinungen), das aus verschiedenen Gründen veraltet ist, das aber noch im Bewusstsein der Sprachträger lebt und im gegenwartssprachlichen Text verwendet wird.

Neologismen und Neuschöpfungen werden nicht selten als individuelle okkasionell gebildete Lexeme qualifiziert. Solche Bildungen sind immer expressiv und werden durch die Ziele der Aussage und Kontext motiviert.

Realien werden lexikalische Einheiten genannt, die gewöhnlich ohne kulturhistorisches Wissen den Übersetzern die meisten lexikalischen Schwierigkeiten bereiten. Sie sind Identitätsträger eines nationalen / ethnischen Gebildes und seiner Kultur.

Es gibt einige Verfahren bei der Wiedergabe der institutionellen Termini:

1. Der Name der Institution wird zuerst transkribiert und gleich darauf mit Hilfe einer anderen Prozedur übersetzt: Folketing (the Danish Parliament).

2. Zuerst wird der Übersetzungsvorschlag (z.B. Lehnübersetzung) unter Anführungszeichen gesetzt, im weiteren Kontext können die Anführungszeichen „diskret“ weggelassen werden: Gastarbeiter – „guest worker“.

3. Bei Bezeichnungen mit starken politischen Konnotationen wird sie zuerst transkribiert, die denotative Bedeutung wird angegeben, schließlich werden ideologische, semantische und pragmatische Aspekte expliziert.

„Regel der neun Buchstaben“ für die Transkription der fremden Namen im Ukrainischen: nach Д, Т, З, Ч, Ц, С, Ш, Ж, Р wird auf

Ukrainisch nicht I, sondern II geschrieben: Тироль, Зигфрід, Сицилія, Шиллер, Жизель, Чилі.

Die deutschen Diphthonge ei/ai/ay und eu/äu bezeichnet man im Ukrainischen mit lautähnlichen Kombinationen: ай und ой: Гайне, Фройд, statt Гејне und Фрејд, obwohl die Rechtschreibung die Möglichkeit der doppelten Benennung räumt, vor allem für die Namen, an die man sich in vergangenen Zeiten gewöhnt hat.

Тема 3. МОРФОЛОГІЧНІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ

План

1. Категорія часу і виду.
2. Категорія способу дії. Модальність.
3. Категорія стану.
4. Іменник. Категорія визначеності / невизначеності.
5. Числівники: їх переклад.
6. Займенники / прикметники: їх переклад.
7. Прийменники: вживання та переклад.

Список рекомендованої літератури:

1. Алексеева И. С. Введение в переводоведение: учебное пособие / И. С. Алексеева.- С.-Петербург; Москва: Издательский центр «Академия», 2004. – 352 с.
2. Крушельницкая К. Г. Советы переводчику: учебное пособие по немецкому языку для вузов / К. Г. Крушельницкая, М. Н. Попов.- 2-е изд., доп.- Москва: Астрель-АСТ, 2002.- 317 с.
3. Schneiders Hans-Wolfgang. Allgemeine Übersetzungstheorie. Verstehen und Wiedergeben / Hans-Wolfgang Schneiders.- Bonn: Romanischer Verlag, 2007.- 247 S.
4. Handbuch Translation / herausgegeben von Mary Snell-Hornby, Hans Hönig, Paul Kußmaul, Peter Schmitt.- Zweite, verbesserte Auflage.- Tübingen: Stauffenburg Verlag, 2006.- 434 S.

Основними компонентами граматики є морфологія і синтаксис, які мають найважливіші відмінності у різних мовних системах. На противагу синтаксису, спрямованому на вивчення речення, предметом морфології виступає саме граматична чи морфологічна структура слова, що містить морфемі (неподільні значущі частини слова: корінь, афікси, флексії). До граматичних

особливостей, які впливають на переклад через т. зв. морфологічно-категорійні трансформації, належать, у першу чергу:

а) розбіжності в будові мови як наборі певних граматичних категорій та форм; у німецькій формі функціонують, невідомі для української мови артиклі, які характеризують про розподіл нової/відомої інформації;

б) різний обсяг змісту подібних конструкцій (родовий відмінок у німецькій мові передається не лише генетивом чи прийменником *von*, а й різними конструкціями, що мають регіональне чи соціальне навантаження: *dem Vater seiner Tochter*);

в) відмінні функціональні характеристики (різні форми одними та множини);

г) відмінне частотне навантаження активного та пасивного стану, дійсного та умовного способів, інфінітивних конструкцій;

д) різнотипність вираження «формального» підмета та додатка;

е) відмінна сполучуваність слів.

1. Категорія часу і виду

Дієслово – це частина мови, що позначає дію чи стан як процес (семантична ознака), виражає в реченні предикацію, виконуючи в основному функцію присудка (синтаксична ознака), відзначаючись певними граматичними категоріями (морфологічна ознака). Властиві дієслову категорії виду, способу, часу, дієвідміни тощо показують характер перебігу дії в часі, відношення дії до її суб'єкта, співвідношення з моментом мовлення чи дійсністю і т.д. Категорії виду та стану вважають властивими для всіх граматичних форм українського дієслова, категорії часу, особи та дієвідміни відсутні для інфінітива та дієприкметників. Відсутність цих категорій відбивається на особливостях перекладу, що спонукає до репрезентації інфінітива та дієприкметників.

Набір граматичних категорій для німецьких та українських дієслів в основному збігається: категорія способу (дійсний, умовний та наказовий), часу (теперішній, минулий та майбутній), особи (I-III) та числа (однина та множина), стану (активний та пасивний). Відмінною є категорія виду (аспектуальності: доконаний та недоконаний вид), яка, узагальнено вказуючи на характер перебігу дії в часі, її завершеність чи незавершеність, в німецькій мові передається лише лексичними засобами. Інші

категорії збігаються за своїм обсягом майже повністю. Це стосується в першу чергу категорії числа (кількісні характеристики предметів думки) та особи – граматичної узгоджуваної чи словозмінної категорії, яка показує відношення суб'єкта дії до мовця.

В основі **категорії часу** лежить одне і теж граматичне значення – відношення моменту дії, яка позначається дієсловом, до моменту повідомлення про цю дію, тобто до моменту мовлення. В українській мові для вираження трьох часових значень є три часові форми, в німецькій – шість. Категорія часу в німецькій мові ускладнена значенням **відносного часу**. Вона включає в себе часове відношення двох планів: *абсолютний час*, тобто відношення моменту дії до моменту мовлення; *відносний час*, тобто відношення моменту однієї дії до моменту іншої. Відносними часовими формами в німецькій мові є *плюсквамперфект* і *футурум II*. Часова форма *перфект* вживається у двох функціях: як абсолютний час, який виражає минулий час поруч із претеритом та як відносний час (відносний теперішній чи майбутній).

Як відомо, основним значенням нім. **Präsens** є вираження теперішнього часу (*ich arbeite jetzt*). Поряд із тим презенс виражає дію в минулому часі (Präsens historicum: *1810 Kolumbia wird/ ist unabhängig*) та в майбутньому (Präsens futuralis). Останній, в першу чергу, стосується перфективних дієслів (тобто завершеного виду), які (разом із модифікаторами часу) вживаються для передачі майбутньої дії: *Ich komme bald. Morgen beginnt das neue Schuljahr*. Для передачі майбутньої дії дуративних дієслів без особливої різниці може вживатися як футур I, так і презенс: *Bald werden wir zusammenarbeiten/ bald arbeiten wir zusammen*. Переклад футурального презенсу доцільно здійснювати синтетичними формами майбутнього часу (*незабаром ми співпрацюватимемо*).

Досить складним є переклад типових іменних присудків, що ґрунтуються на допоміжних дієсловах *sein* "бути", *heißen* "зватися" та *werden* "ставати" у презенсі. Як правило, дієслово *sein* в перекладі опускається (*das ist ein Theater*), хоча зрідка воно може вживатися для підсилення самого висловлювання, як у відповіді Понтія Пилата (*Was ist/ heißt Wahrheit? – Що є істина?*). У деяких випадках спостерігається еквівалентна заміна *sein* іншими відповідниками, зумовлена нормами мови перекладу: *Die Sprache ist ein Kommunikationsmittel*. – Мова репрезентує засіб комунікації.

Wo ist der Flughafen? – Де знаходиться аеродром? *Dort ist nichts.* – Нічого там немає.

Подібним чином перекладають конструкції з *heißen* (*Was heißt Alibi?* Що таке алібі?). Іншу конструкцію (*werden* + іменний присудок) часто перекладають дієсловом (*Das Papier wird dunkel:* папір темніє). Це ж стосується описових частин складного дієслівного присудка. Багато конструкцій із десемантизованими дієсловами перекладаються за іменними частинами: *wir können diesen Gedanken zum Ausdruck bringen:* ми зможемо виразити цю думку; *sie beschließen uns Hilfe zu leisten:* вони вирішують нам допомогти. У ряді випадків необхідно пристосувати частини дієслівного присудка до норм української мови: *wir leisten Ihrer Einladung gerne Folge:* ми охоче прийнемо Ваше запрошення (замість дослівного: охоче послідуємо Вашому запрошенню).

Усі три групи минулого часу (Präterit, Perfekt, Plusquamperfekt) у німецькій мові перекладаються здебільшого минулим часом. Це в першу чергу стосується **претерита**, який характеризує повторювану дію в минулому часі, що відбувається без зв'язку з теперішнім. Претерит засвідчує інформаційне повідомлення (*Die Arbeiter legten die Arbeit nieder*) та перелік подій (*ich stand auf, wusch mich, turnte, etc.*). Поряд із тим, він отримує в німецькому публіцистичному тексті не властиву йому перфективну функцію – залучення до інформації: *Auf Einladung der Regierung traf in Kyjiw eine deutsche Delegation ein.*

Плюсквамперфект, що, узгоджуючись з претеритом, відзначає передування дії в минулому часі, при перекладі може уточнюватися лексичними засобами {раніше; перш ніж; після того як}: *Die Regierung führte die Reform durch, die sie versprochen hatte* (Уряд провів реформу, яку він раніше пообіцяв). Речення з *nachdem* "після того як" звичайно перекладають дієприслівниковим зворотом: *Nachdem wir diese Aufgabe gelöst hatten:* вирішивши це завдання.

Перфект, як правило, вживається в німецькій розмовній мові, переважно діалоговій за своїм характером. У часовому відношенні перфект сумісний із презенсом (у газетному тексті – також з претеритом). Він або характеризує актуальні події минулого часу, пов'язані з моментом мовлення (*bist du schon erwacht?*), або суттєво підкреслює результативну завершеність дії. Саме на цій основі Perfekt futuralis (ПФ) може додатково виражати майбутню

результативну дію (проте з великою часткою категоричності): *Nach den Prüfungen bin ich sehr müde, aber in ein Paar Tagen habe ich mich erholt*: після іспитів дуже втомився, проте через декілька днів відпочину. Замінити футуральний перфект у змозі лише дещо віджилий футур II (*werde ich mich erholt haben*), властивий саме для німецької письмової мови та мовлення вищих прошарків населення. Заміна ж футурального перфекта на футур I спотворює зміст висловлювання – виходить, що відпочинок розпочнеться лише за декілька днів. Особливо характерна ця форма ПФ для підрядних речень часу, коли майбутня дія головного речення відбуватиметься за майбутньою дією підрядного. Українським відповідником у такому випадку виступає синтетична форма майбутнього часу від дієслів доконаного виду:

Hast du das Buch gelesen, gibst du es mir zuruck: Коли прочитаєш книгу, віддаси її мені назад.

Ich komme zu dir erst, nachdem ich die Arbeit beendet habe: Я почекаю, поки ти не прийдеш. Я прийду до тебе лише після того, коли закінчу роботу.

У деяких випадках перфект допомагає здійснити міжрівневий перерозподіл змісту. За допомогою цього часу вдало передається результативна безповоротність у поєднанні зі зловтішною насмішкою, які відтворюються за допомогою лексичних засобів:

"... *Es war wirklich sehr klug von mir, mich so lange zu demütigen und zu erniedrigen und zu dulden, dass Sie Liebhaber meiner Frau waren. Jetzt sind Sie es gewesen. Sie hat gewöhnt. Die Sicherheit und mich*" (J. M. Simmel. *Liebe ist nur ein Wort*).

"... *Я дуже правильно вчинив, коли принижувався та терпів, коли Ви були коханцем моєї дружини. Тепер Ви коханець у відставці. Вона вибрала надійність та мене*" (И. М. Зіммель. *Кохання - всього лиш слова*).

Futurum I досить часто позначає дію в майбутньому часі – суттєву конкуренцію йому складає презенс футураліс перфективних дієслів (*ich komme bald*). Футур I вживається лише тоді, коли необхідно підкреслити категоричність чи невідворотність майбутньої дії, посилену модальною часткою *doch*:

Я все-таки туди поїду: Ich werde doch hinfahren;

Ми все-таки виконаємо свій обов'язок: Wir werden unsere Pflicht doch erfüllen.

Значно частіше німці використовують футур I у модальному значенні, виражаючи теперішню (а не майбутню!) дію, реальність якої ми тільки припускаємо з невеликим ступенем впевненості. Переклад цієї розмовної форми, незвичної для українського мовця, здійснюється лише теперішнім часом:

Ти, мабуть, його знаєш: Du wirst ihn (wohl) kennen;

Він, напевно, сидить зараз удома: Er wird jetzt zu Hause sitzen.

Досить рідко вживається **футур II**, який показує припущення про завершеність дії в майбутньому часі: *Hoffentlich werden Sie bis dahin den Entwurf ausgearbeitet haben: Мабуть, ви розробите до цього часу проект.*

Інфінітив як вихідна форма дієслова, що за своїм походженням є віддієслівним іменником, позначає дію поза її зв'язком із суб'єктом, тобто безвідносно з особою, числом, часом та дієвідміною. За своїм вживанням інфінітиви I стосуються теперішнього часу, а інфінітиви II – минулого часу. Інфінітиви активу засвідчують, що суб'єкт речення сам виконує дію, а інфінітиви пасиву – що дія виконується над суб'єктом. Інфінітивні конструкції конкурують у німецькій мові з підрядними реченнями, що необхідно враховувати в перекладі:

Ich freue mich, ihn zu sehen.

Ich freue mich, ihn gesehen zu haben.

Ich bin glücklich, dort immer herzlich empfangen zu werden.

Ich bin glücklich, dort herzlich empfangen worden zu sein.

За місцем розташування інфінітива розрізняють його вживання як частини присудка (*Er begann zu arbeiten.*), як підмета (*Es ist richtig, es mit anderen Augen anzusehen.*), які перекладають, як правило, інфінітивом поряд із змінюваною формою дієслова.

Вживання інфінітива як означення (*Es gibt keine Möglichkeit, das zu bestimmen.*) відтворюють чи неозначеною формою дієслова, чи віддієслівним іменником: *Немає іншої можливості для визначення цього.*

Інфінітив часто з'являється в інфінітивних зворотах, що входить до програми шкільного мінімуму.

Вживання модальних дієслів, які виражають відношення мовця до можливої дії, суттєво відрізняються в різних мовах як в якісному, так і кількісному відношеннях. Українській мові не властиве вираження модальних відношень чи вони виражається імпліцитно. Цей факт вимагає відповідної корекції – не менше

половини німецьких висловлювань із модальними дієсловами доцільно перекладати, користуючись іншими засобами української мови та навпаки. Певні труднощі для українського мовця складає переклад «не могли не» німецькою мовою, хоча в німецькій розмовній мові вживається еквівалентна конструкція *nicht umhinkönnen*. Цей еквівалент з'являється з часткою *zu* перед інфінітивом. Сама частка відноситься в цьому випадку до конструкції *umhin*: *Du kannst nicht umhin, mir das zu sagen. Tu ne можеш мені цього не сказати.* Слід зазначити, що в німецькій письмовій науково-технічній мові цієї конструкції, як правило, не використовують – щоб уникнути нечіткого сприйняття технічної інформації.

Модальні дієслова з інфінітивом II виражають передування дії. Іншими словами, цей тип інфінітива ми вживаємо тоді, коли наше припущення є актуальним і висловлюється тепер, а сама дія, яку ми припускаємо, відбулася в минулому. Переклад, як правило, здійснюється через підрядне речення, присудок якого виражений дієсловом у минулому часі. Модальні дієслова отримують багато різних відтінків, які залежать від їх вихідної семантики в конструкціях із інфінітивом I.

2. Категорія способу дії. Модальність

В обох мовах семантичною основою дієслівної категорії способу дії є відношення дії до дійсності, а саме, оцінка її з точки зору реальності. Форма способу дії показує, чи має місце конкретна дія чи вона лише можлива, чи бажана. Це – основне значення модального плану. Воно обов'язково виражається в особовій формі дієслова, а тим самим в присудку, і є, таким чином, одним з основних компонентів предикативності.

Інші модальні значення – це, по-перше, відношення суб'єкта дії до дії (можливість, необхідність, бажаність) і, по-друге, відношення того, хто говорить до того, що висловлюється (радість, співчуття, передбачення). Ці значення виражаються лексичними засобами і є необов'язковими в кожному реченні. Наприклад:

Das könnten wir leider nur bei Tageslicht ausführen. - Це ми могли б зробити, на жаль, лише при денному світлі.

Умовний спосіб у вищенаведеному реченні виражає відношення дії, а тим самим всього змісту речення до дійсності. Модальне дієслово *können* виражає відношення суб'єкта до дійсності, а саме

можливість. Модальне дієслово *leider* виражає відношення того, хто говорить до того, що говорить.

Як в українській, так і в німецькій мові дієслово має три способи дії, основні значення яких у двох мовах співпадають. **Дійсний спосіб** виражає дійсність, **умовний** – можливість або бажаність, **наказовий** – спонування до дії.

Наказовий спосіб дієслова: вживання та переклад форм

Наказовий спосіб української мови (за винятком побажання до 3-ї особи: *Хай / нехай він ...!*) відповідає німецькому імперативу з його чотирма формами (відповідно накази від 2-ї особи однини та множини, 1-ї та 3-ї особи множини).

Переклад 2-ї особи однини та множини, як правило, співвідноситься з українськими відповідниками: *Wer Rosen mag, hüte die Knospen!* - *Любиш троянди, **плекай** і бутони!* Проте в деяких випадках доводиться звертатися до підрядних речень та спонукальних форм, аналогічних до українських конструкцій з *нехай*: *Lass ihn grüßen!* - *Хай йому передадуть привіт!*

Подібні форми досить часто трапляються у фразеологізмах: *Habe Glück, und die ganze Welt ist dein Freund!* – *Якщо маєш щастя, і весь світ тобі за друга!* *Laß die Henne gackern, wenn sie nur jeden Tag legt!* – *Хай вже курка кудкудакає, аби кожен день яйця несла!*

Традиційним є переклад 3-ї особи множини, що використовується як ввічлива форма: *Leben Sie wohl, essen Sie Kohl, trinken Sie Bier, lieben Sie mir!* – *Живіть добре!*

При перекладі 1-ї особи множини доцільно вживати не стільки форму «Давайте прочитаємо, давайте підемо!», що склалася під впливом російської мови, як відповідно формою 1-ї особи множини: *Lesen wir! Gehen wir!* – *Читаймо! Ходімо!*

Умовний спосіб дієслова: вживання та переклад часових форм

Як відомо, умовний спосіб виражає оцінку мовцем змісту висловлювання щодо реальної можливості його здійснення. Саме це визначає подальші модальні відтінки припущення, сумнівів, невпевненості тощо. Форми німецького кон'юнктиву розподіляються зазвичай на презентальні (Präsens, Perfekt und Futurum Konjunktiv) та претеритальні (Präterit, Plusquamperfekt und Konditionalis Konjunktiv). У німецькій мові утворилися ще особливі

форми кондинціоналу (Konditionalis I & II) для позначення обумовлених дій та вираження допущення, можливості, бажаності й некатегоричного твердження. Вживання цих форм має суттєві відмінності, не менш специфічним є і їх переклад.

Презентальні форми кон'юнктиву в непрямій мові: їх переклад

Презентальні форми з'являються переважно для вираження чужої думки / слів іншої людини в непрямій мові і їх переклад українською здійснюється за допомогою дійсного способу. Презенс кон'юнктиву відповідає теперішньому часу, претерит кон'юнктиву - минулому, а футур кон'юнктиву - майбутньому.

Якщо ж форми кон'юнктиву та індикатива збігаються, то, за правилами "доброго стилю", рекомендується використовувати претеритальні форми.

Схематично це можна зобразити наступним чином:

1. Präsens Konjunktiv und Präteritum Konjunktiv передають теперішнім часом індикатива:

Man sagt, er sei (wäre) dagegen: Кажуть, що він проти цього.

2. Futurum Konjunktiv und Konditionalis I перекладають майбутнім часом індикатива:

Man sagt, er werde (würde) dagegen sein: Кажуть, що він буде проти цього.

3. Perfekt Konjunktiv та Plusquamperfekt Konjunktiv перекладають минулим часом індикатива:

Man sagt, er sei (wäre) dagegen gewesen: Кажуть, що він був проти цього.

Проте це правило порушується, та інколи зберігаються "неблагозвучні" презентальні форми, що засвідчує певне просторіччя мовця, яке необхідно відтворити засобами такої ж простонародної української мови. Крім того, перекладача має заінтригувати поява ***претеритальних*** форм кон'юнктиву, які сигналізують про деяку невпевненість мовця щодо достовірності якихось подій: *Dieser Herr meint, seine Frau sei/ wäre krank: Цей чоловік запевняє, що його дружина нездорова / буцімто хворіє.*

Розглянемо типові речення непрямой мови, зупинившись на особливостях їх перекладу українською мовою зокрема.

Розповідні речення, як правило, запроваджуються реченнями в індикативі, а продовжуються в кон'юнктиві, який перекладають в українській лише дійсним способом:

Man teilt mit (behauptet, schreibt, weiß, hofft...), er sei hier (sei hier gewesen / werde hier sein): Повіdomляють (стверджують, пишуть, знають, сподіваються), що він є тут, був / буде тут).

Die Nachricht, dass er bald kommt, freut mich sehr: Новина, що він скоро прибуде, мене тішить. *Daraus wird geschlossen, es spreche nur wenig dafür:* На цій основі роблять висновок, що лише небагато свідчить на користь того, що...

Непряме питальне речення (як і його переклад) будують за тим же принципом:

Er fragte (interessierte sich...), ob ich deutsch spräche / gesprochen habe / sprechen werde: Він поцікавився, чи я розмовляю (буду розмовляти) німецькою. *Seine Frage, wer der Verfasser dieses Buches sei, konnte ich nicht beantworten:* На його запитання, хто є автором цієї книги, я не зміг відповісти.

У **непрямому розпорядженні** чи **проханні** з'являються відповідні модальні дієслова, які в українському перекладі випадають. Речення перекладають підрядними реченнями (через сполучник **що/щоб**) або через інфінітивну конструкцію:

Er sagte, ich solle (sollte) morgen kommen. Er sagte, ich möge (möchte) morgen kommen: Він сказав / наказав, щоб я завтра прийшов / Він попросив мене завтра прийти. *Seine Bitte, ich möge morgen kommen, kann ich nicht erfüllen:* Його прохання прийти завтра до мене я не можу виконати.

Своєрідним та модально складним є поєднання різних типів речення в суцільній розповіді, особливо властивій творчості А. Зегерс, де замість звичних діалогів панує непряма мова. Переклад подібних повідомлень часто вимагає запровадження нових слів тощо:

Gestern habe ich von Oleg einen Brief bekommen. Er lebe in Jalta bereits zwei Wochen. Es gefalle ihm dort sehr gut, er habe sich gut erholt, aber er würde dort gerne länger bleiben Ich solle auch bald dorthin fahren. Вчора я отримав від Олега листа. Він уже (за його словами) відпочиває два тижні в Ялті. Йому все там подобається і він вже добре відпочив, але він ще охоче залишиться на довший час. **Олег пише, щоб я також приїхав туди якомога швидше.**

Презенс кон'юнктиву в значенні реальної можливості

Обабіч стандартного вжитку знаходяться окремі випадки вживання та перекладу, що стосуються презенсу кон'юнктиву (Präsens Konjunktiv) у значенні реальної можливості. Зупинимося на них детальніше, принагідно відзначаючи особливості перекладу.

а) **Приписи** та **рекомендації** звичайно перекладають через інфінітиви, "слід" та "нехай":

Man beachte folgendes: Зверніть увагу / **слід** звернути увагу на наступне.

Er bleibe hier: **Хай** він тут залишиться. **Йому слід** / **варто** тут залишитися;

б) **Заклики**, як правило, перекладаються через "хай, нехай":
Es lebe unsere Jugend! **Хай живе наша молодь!**

в) **Фрази-кліше** мають стереотипні відповідники в українській мові:

Es sei bemerkt, dass das Problem nicht neu ist.: **Слід зазначити, що ця проблема не нова;**

Es sei erwähnt, dass...: **Слід згадати, що...**

Es sei betont, dass ...: **Слід підкреслити, що...**

Es sei darauf hingewiesen: **Слід указати на те, що...**

Претеритальні форми кон'юнктиву в ірреальних реченнях

Претеритальні форми використовують, як правило, для вираження нереальної дії в оптативних (припустових) реченнях (*er würde es machen*: він зробив би це), реченнях ірреального бажання (*wenn er nur Zeit hätte*) та умовних реченнях (*er würde es machen, wenn er nur Zeit hätte*). Претерит кон'юнктиву та кондиціоналіс I співвідносить дію з теперішнім чи майбутнім часом (***Sollte es regnen, (so) bleibe ich zu Hause:*** **Якщо піде дощ, то я залишуся вдома**); плюсквамперфект кон'юнктиву та кондиціоналіс II засвідчують, що нереальна дія могла б відбутися в минулому часі. Переклад різних часових форм доцільно, зважаючи на "позачасність" українського умовного способу, доповнювати в необхідних випадках через модифікатори часу (*потім; перед тим; після того*) чи відповідні часові форми:

а) Präteritum Konjunktiv, Konditionalis I, Plusquamperfekt Konjunktiv, Konditionalis II (вживання якого стає застарілим) засвідчують ірреальну дію в теперішньому, минулому та майбутньому часі. При перекладі, якщо є потреба, їх ужиток

уточнюють за допомогою прислівників часу. Це стосується зазначених вище типів речень:

1. **Оптативні речення:** *Ich käme (würde kommen, wäre gekommen, würde gekommen sein).*: Я би прийшов зараз /раніше/згодом.

Wir wären beinahe (fast) zu spät gekommen.: ми ледве не запинилися.

2. **Речення-побажання:** *Wenn ich Zeit hätte (gehabt hätte)! Hätte ich Zeit!* Якби у мене був час! Якби я мала трохи часу!

3. **Кондиціональні речення:** *Wenn ich Zeit hätte, würde ich kommen (käme ich).*: Якби у мене був час, то я б (зараз) підійшов.

Hätte ich Zeit gehabt, so wäre ich gekommen (würde ich gekommen sein).: Якби у мене тоді був час, то я б підійшов.

Ірреальний кон'юнктив (особливо оптативні речення) популярний не лише в художньому, а й у науковому-технічному текстах, що вимагає гарної підготовки від перекладача:

Richtiger wäre es wohl gewesen, die Leichtmetalle ganz getrennt von den Schwermetallen zu betrachten. Правильніше було перед цим розглянути легкі метали зовсім окремо від важких металів.

У деяких випадках претеритальні форми модальних та допоміжних дієслів не перекладають для динамічності висловлювання:

Wer könnte das tun? Xто може це зробити? Xто це зробить? Ich würde Sie darum bitten. Я б попросив про це...; Das wäre alles. Це, мабуть, все...

Порівняльні речення зі сполучниками "als ob", "als wenn"

Німецькі порівняльні речення зі сполучниками "als ob", "als wenn" ("начебто; буцімто"), які виражають ірреальне порівняння, чітко характеризують певні часові відношення, що потрібно врахувати при перекладі.

Презенс та претерит кон'юнктиву, як правило, виражають одночасність дії підрядного речення з головним: *Draußen ist es, als ob es regne (regnete): надворі так, буцімто йде дощ.*

Перфект та плюсквамперфект кон'юнктиву виражають передування дії, яке підкреслюється лексико-граматичними засобами: *Draußen ist es, als ob es geregnet hat (hätte): надворі так, буцімто пройшов дощ.*

Футур та кондиціоналіс кон'юнктиву виражають майбутню дію: *Draußen ist es, als ob es regnen werde (würde)*: *надворі так, буцімто розпочнеться дощ.*

На противагу попереднім випадкам, сполучник "als" вимагає інший порядок слів: *Draußen ist es, als regne es schon.*

Подібні конструкції звичні для науково-технічного перекладу: *Es scheint, als würde durch dieses Verfahren das Meßergebnis wertlos*: *Видається, буцімто через цей спосіб результати вимірів втраять своє значення.*

3. Категорія стану

Категорія стану – граматична категорія дієслова, що виражає суб'єктно-об'єктні відношення. Пасив виражає дію, спрямовану на мовця чи суб'єкт дії.

Пасивні конструкції, використання яких звичне для німецької мови, охоплюють більшість перехідних дієслів (за винятком *haben, besitzen, kriegen, bekommen, kennen lernen, betreffen, erfahren, kosten, interessieren*) та неперехідних дієслів типу (*es wird gelacht; es wurde Schritt gefahren*), що неможливо для української мови. Вони перекладаються українською мовою кількома різними способами:

1) зрідка безособовим дієсловом (на **-ся**): *Die Druckfestigkeit metallischer Werkstoffe wird bei auf einige Sonderfälle selten untersucht.* – За винятком деяких особливих випадків, міцність металів на стискання перевіряється зрідка.

2) переважно неозначено-особовою формою дієслова в активному стані (через **-ють**) у науково-технічному тексті: *Die Brammen werden nach Bochum gebracht und dort aufgewalzt.* – Сляби доставляють до Бохума і там їх розвальцьовують.

3) предикативним дієприкметником з формою на **-но, -то** (в різних часових формах): *Darüber wird / steht in den Büchern geschrieben.* – Про це написано в книгах.

4) лексичним розгортанням дієслова в дієслівно-іменне словосполучення: *Zu dieser Zeit werden alle Seiten der Ausbildung allseitig vervollkommen.* – На даний час відбувається всебічне вдосконалення професійної підготовки.

5) використанням недієслівних конструкцій (особливо при вживанні пасиву в підрядних реченнях): *Als die Brücke gebaut wurde, war der Verkehr nicht so intensiv.* – На час будівництва мосту рух тут не був досить інтенсивним.

б) конверсивною заміною, за якою пасив замінює форму активу: *Die Gäste wurden vom Präsidenten empfangen.* – Гостей прийняв президент.

4. Іменник. Категорія визначеності / невизначеності

Як частина мови іменник характеризується предметністю (семантична ознака), яка виражається з допомогою категорій роду, числа та відмінка (морфологічна ознака), і вживається в реченні як підмет чи додаток (синтаксична ознака). Унаслідок цього він відзначається певними складнощами перекладу в лексичному, лексико-граматичному та граматичному відношеннях.

Різномовні відхилення охоплюють: різномовні розбіжності форм одними та множини, різнотипні множини омонімів та різнотипне оформлення відмінків.

Ausrüstungen - гонка озброєнь; *Informationen* - інформація, *Erfahrungen sammeln* - накопичити досвід; *das Brandenburger Tor* - Бранденбурзькі ворота; *(das) Entwicklungstempo* - темпи розвитку.

Форми множини часто виступають засобом вираження **омонімії** (збігу різних, часто неспоріднених значень та однієї звукової форми) та служать для розрізнення омонімічних форм. Омоніми розподіляються на **омографи** (омоніми, різні за наголосом чи звучанням, напр. *Tenor* «тенор», *Tenor* «суть справи»), **омоформи** (випадковий збіг граматичних форм відмінних слів, напр. *er ist / ißt*) та **омофони** (омоніми, різні за написанням, напр. *Lerche* «жайворонок», *Lärche* «модрина»). Щоб уникнути проблем з перекладом омонімів, найбільш уживані омоніми перекладачеві необхідно тримати в оперативній пам'яті.

Lernen Sie die gebräuchlichsten Homonyme auswendig.

- *Der Alp* – *die Alpe* – страхіття;

Die Alp(e) – *die Alpen* – домовичок; гірський луг;

- *Der Balg* – *die Bälge* – (знята шкіра) тварини;

Das/der Balg – *die Bälge* – неслух, бешкетник;

- *Der Band* – *die Bände* – том, книга;

Das Band – *die Bänder* – вузи, зв'язки;

- *Die Bank* – *die Bänke* – лавка;

Die Bank – *die Banken* – банк;

- *Der Bauer* – *die Bauern* – селянин;

Der Bauer – *die Bauer* – робітник;

Das Bauer – die Bauer – клітка;
- Der Bulle – die Bullen – бик, віл;
Die Bulle – die Bullen – булла як послання папи;
- Der Bund – die Bunde – спілка, союз, об'єднання;
Das Bund – die Bünde – зв'язка;
- Der Erbe – die Erben – спадкоємець;
Das Erbe – (ohne Plural) – спадок;
- Der Ekel – (ohne Plural) – відраза, бридливість;
Das Ekel – die Ekel – бридка людина;
- Der Flur – die Flure – коридор;
Die Flur – die Fluren – нива, поле;
- Der Gehalt – die Gehalte – зміст, місткість;
Das Gehalt – die Gehälter – зарплата, оклад;
- Der Golf – die Golfe – морська затока, гавань;
Das Golf – (ohne Plural) – гольф (спортивна гра);
- Der Heide – die Heiden – язичник, ідолопоклонник;
Die Heide – die Heiden – степ, луг;
- Der Hut – die Hüte – капелюх;
Die Hut – (ohne Plural) – пильність, захист, безпека;
- Der Kaffee – die Kaffee(-sorten) – кава;
Das Kaffee (Cafe) – die Kaffees – кафе, кав'ярня;
- Der Kiefer – die Kiefer – щелепа;
Die Kiefer – die Kiefern – сосна;
- Der Kohl – die Kohle – капуста;
Der Kohl – (ohne Plural) – дурниці, нісенітниця;
- Die Koppel – die Koppeln – угіддя, пасовище;
Das Koppel – die Koppel – португез, поясний ремінь;
- Der Kristall – die Kristalle – кристал;
Das Kristall – (ohne Plural) – кришталь;
- Der Kunde – die Kunden – клієнт;
Die Kunde – die Kunden – вістка, новина;
- Der Laden – die Laden/Läden – крамниця, магазин;
Das Laden – (ohne Plural) – вантаження (процес);
- Der Laster – die Laster – вантажний автомобіль;
Das Laster – die Laster – недолік, порок, гріх;
- Der Leiter – die Leiter – керівник;
Die Leiter – die Leitern – драбина;
- Der Mangel – die Mängel – нестача, дефіцит;
Die Mangel – die Mangeln – каток (для білизни);

- *Die Mark* – (ohne Plural) – німецька марка (гроші);
- Die Mark* – *die Marken* – кордон, рубіж;
- Das Mark* – (ohne Plural) – кістковий мозок;
- *Der Marsch* – *die Märsche* – похід, марш; марш (музич.);
- Die Marsch* – *die Marschen* – родюча низина;
- *Die Mutter* – *die Mutter* – мама (мати);
- Die Mutter* – *die Muttern* – гайка;
- *Der Mast* – *die Maste(n)* – (морська) щогла;
- Die Mast* – *die Masten* – відгодівля (тварин); корм;
- *Der Schild* – *die Schilde* – щит;
- Das Schild* – *die Schilder* – вівіска (над крамницею);
- *Der See* – *die Seen* – озеро;
- Die See* – *die Seen* – море;
- *Die Steuer* – *die Steuern* – податок;
- Das Steuer* – *die Steuer* – кермо;
- *Der Strauß* – *die Sträuße* – букет;
- Der Strauß* – *die Strauße* – страус;
- *Der Tau* – *die Taue (selten)* – роса;
- Das Tau* – *die Taue* – канат, трос;
- *Der Taube* – *die Tauben* – глухий;
- Die Taube* – *die Tauben* – голуб;
- *Der Tor* – *die Tore(n)* – дурень;
- Das Tor* – *die Tore* – ворота;
- *Das Tuch* – *die Tücher* – хустина, рушничок;
- Das Tuch* – *die Tuche* – шерстяна тканина;
- *Der Verdienst* – *die Verdienste* – заробітна плата;
- Das Verdienst* – *die Verdienste* – заслуга;
- *Der Weise* – *die Weisen* – мудрець;
- Die Weise* – *die Weisen* – спосіб, манера;
- Die Weise* – *die Weisen* – мелодія (пісні).

Синтаксичні функції відмінків у німецькій та українській мовах переважно збігаються. Вживання конкретного відмінка може, однак, залежати не стільки від функції іменника як підмета чи додатка, як від керування відповідного дієслова. При перекладі німецькою необхідно:

1) уникати декількох родових відмінків, що звично роблять з допомогою іменника з іншим керуванням: *Ця нарада становить важливу ланку процесу розрядки: Diese Beratung stellt einen wichtigen Bestandteil im Prozeß der Entspannung dar;*

2) родовий відмінок замінити інфінітивом з часткою **zu**: *Голова делегації підкреслив необхідність застосування відповідних заходів: Der Delegationsleiter betonte die Notwendigkeit, dringende Maßnahmen einzuleiten;*

3) конструкції, що вказують на доцільність дії, передавати інфінітивними групами **um zu** чи додатковими реченнями мети (**damit**): *Сторони зроблять усе можливе для втілення в життя рішень конференції: Die Seiten werden alles tun, um die Beschlüsse der Konferenz zu verwirklichen;*

4) родовий відмінок можна замінити додатковим підрядним реченням: *Учасники конференції висловили надію на успішне завершення переговорів: Die Teilnehmer an der Konferenz äußerten die Hoffnung, dass sie die Verhandlungen erfolgreich abschließen können.*

5) ланцюжок родових відмінків можна зменшити опусканням «семантично пустих» іменників: *Ці заходи сприятимуть успіху проведення конференції: Diese Maßnahmen werden zum Erfolg der Konferenz beitragen;*

6) зменшення кількості іменників у реченні досягається за рахунок використання німецького дієслова чи підрядних речень: *Конференція є важливим внеском у справу укріплення співробітництва: Die Konferenz wird zur Stärkung der Zusammenarbeit beitragen.*

При перекладі з німецької українською відтворення відбувається у зворотній послідовності, зважаючи на стилеві потреби українського тексту. Як правило, український художній текст відкидає складні іменникові конструкції, користуючись дієслівними. Інша проблема – відтворити німецький розмовний стиль з еліптичними конструкціями та незвичними аналітичними відмінковими формами (*dem Vater sein Bruder*) – вимагає відповідного знання української мови.

При перекладі з німецької на українську часто не звертають увагу на значення артикля, а при перекладі з української на німецьку нерідко вживають неправильний артикль.

Українська мова немає категорії **артикля**, проте має інші засоби для вираження означеності / неозначеності (за допомогою лексики, займенників, порядку слів і т.д.), потрібно вибрати лише оптимальний засіб в конкретному контексті, який підходить:

Ein Mann erschien in der Tür. Der Mann sah müde aus.

В українській мові можливі два варіанти перекладу цього приклада:

а) через порядок слів: *У дверях з'явився чоловік. Чоловік мав стомлений вигляд.*

б) через займенники: *У дверях з'явився якийсь чоловік. Цей чоловік / він мав стомлений вигляд.*

Протиставлення означеність / неозначеність та відоме / нове не тотожні, але мають семантичну схожість: в основі двох опозицій лежить одне і теж відношення – відоме чи невідоме для слухача. Зазвичай іменник із артиклем **der** означає предмет, який відомий слухачеві, а іменник з **ein**, який позначає слухачеві невідомий предмет, виступає як новий.

Форми артикля **der** / **ein** тісно пов'язані з інтонацією. Неозначений артикль вказує на невідомість предмета для слухача, показує, що саме в ньому закривається нове, відповідно, на нього потрібно зробити наголос. Означений артикль, вказуючи на відомість предмета для слухача, заставляє шукати нове (те, що потрібно виділити інтонаційно) в інших членах речення.

Врахування форм артикля допомагає правильно зрозуміти речення, знайти в ньому нове. Це особливо важливо для написання тексту, де інтонацію потрібно виявити. Можна сказати, що у письмовому тексті форми артикля **der/ein** служать опорою для правильного інтонування та перекладу речення, наприклад:

*Neulich ist **ein** neues Wörterbuch erschienen.*

*Das neue Wörterbuch habe ich **gekauft**.*

*Ich schenke **ein** Buch meinem Bruder.*

*Ich schenke das Buch **meinem** Bruder.*

На цих прикладах можна провести паралель між артиклем в німецькій мові і порядком слів в українській: те, що в німецькій мові виражається артиклем, в українській може виражатися порядком слів, і навпаки. Так, наприклад, в німецькому реченні нове, незалежно від місця розташування, легко розпізнається по неозначеності чи нульовій формі артикля. В українському варіанті нове, якщо його вживання у письмовому тексті на першому місці може викликати двоякість, виноситься на останнє місце. Наприклад:

*1. Die englische **Delegation** kommt morgen in Moskau an.-
Англійська делегація прибуває завтра в Москву.*

2. *Eine englische Delegation kommt morgen in Moskau an.* – *Завтра в Москву прибуває англійська делегація.*

У прикладі 1 підмет «делегація» є відомим, на що однозначно вказує означений артикль. Тут повідомляється час і місце прибуття делегації. У прикладі 2 «делегація», яка слухачеві ще невідома, є новим, що чітко виражається неозначеним артиклем.

Означений артикль у німецькій мові має підсилюючу функцію, що в українській мові виражається лексичними засобами, наприклад:

Bekanntlich protestiert man am wenigsten gegen die eigenen Ansichten und Normen.

Всім відомо, що найменше заперечень викликають саме власні погляди і правила.

Власні назви можуть вживатися із неозначеним артиклем – у значенні належності предмета:

Literarische Leistung eines Johann Heinrich Voß oder eines August Wilhelm Schlegel - *Літературні здобутки, скажімо, Йогана Гайнріха Фоска або, наприклад, Августа Вільгельма Шлегеля.*

5. Числівники: їх переклад

Як у німецькій так і в українській мовах, числівники виражаючи кількісні та рангові відношення між об'єктами оточуючого світу, розподіляються на кількісні та порядкові. Вони визначаються майже повною відсутністю категорії роду та числа, особливими формами словотвору за морфологічною ознакою і здатністю сполучатися як кількісний визначник лише з іменниками, утворюючи з ними синтаксично нерозривні словосполучення, які синтаксично функціонують як єдиний член речення.

Переклад **кількісних** числівників, побудованих за типовою схемою, здійснюється шляхом підстановки. Проте, незважаючи на значний паралелізм при вживанні числівників у німецькій та українській мовах, спостерігаються певні змістові та формальні особливості перекладу:

а) найсуттєвіші відмінності демонструють «кількісні» іменники, що виражають числові відношення. В Німеччині та Великій Британії *eine Billion* – це «мільйон мільйонів», а в Україні, Росії, США та Франції *більйон* – це «тисяча мільйонів»; німецький та англійський термін *eine Trillion* відповідає «мільйон більйонів», а

в українській, російській та американській мові термін «трильйон» - лише «тисяча мільярдів»;

б) при відтворенні скорочень з великою кількістю нулів в українській мові використовують типові скорочення: 450 000 – 450 тис., 20 000 000 – 20 млн.;

в) німецькі кількісні числівники для позначення року передаються українськими порядковими числівниками (зі зміщенням слова *рік*): *im Oktober des Jahres 1408* – у жовтні 1408 року. Для вказівки року чи періоду в декілька років в українських перекладах можуть з'являтися позначення (р.) чи (рр.): *am 10. Oktober 1408* – 10 жовтня 1408 р.; *Plan für 1991-2000* – план на 1991-2000 рр.;

г) кількісні числівники у сполученні з суфіксом *-er* та іменником *Jahre* перекладають словосполученням з порядковим числівником: *in den 90er Jahren* – у 90-ту роки (в 90-х роках);

д) порядковий номер групи, кімнати передають, як правило, в німецькій мові кількісним числівником: *er studiert in der Gruppe 3* - він навчається у третій групі; *sie wohnt im Zimmer 403* - вона мешкає в кімнаті 403;

е) в окремих випадках числівник передається іменником: *der Vorschlag der 7* – пропозиція сімки.

Переклад **порядкових** числівників:

а) порядкові числівники вживаються, як і в українській, для позначення порядкових номерів днів місяця, століть: *Der wievielte ist heute?* - Яке сьогодні число? *Heute ist der erste Januar.* - Перше січня. *Ist er am dreißigsten Dezember vorbeigekommen?* - Чи заходив він сюди тридцятого грудня?

При позначенні століття римські числа в українській мові змінюються на арабські (з крапкою після них): пам'ятник XII ст. - *Das Denkmal des 12. Jh.*;

б) порядкові числівники з'являються в кліше: *er ist da zum ersten Mal, zum dritten Mal, zum hundertsten Mal* - він тут вперше, втретє, всотє.

Переклад **цифрових виразів з прийменниками (прийменник + цифрова величина)**

Кількісні величини часто поєднуються з прийменниками, які для німецької мови відзначаються певною специфічністю.

Щоб відтворити зміни цифрових величин, звичайно вживають прийменники *auf* та *um*. Прийменник *um*, що позначає різницю між вихідним та кінцевим показником, перекладається українським прийменником «на»: *Der Gewinn des Betriebes stieg im vergangenen Jahr um 26 Prozent.* - У минулому році прибуток підприємства зріс на 26 %.

Прийменник *auf*, що позначає кінцеву величину зміни, перекладається в українській мові чи словом «досягати» (знахідн. Відм.), чи «до»: *Die Ausgaben erhöhten sich auf 1,104 Mrd. Sfr.* - Видатки досягли до 1 млрд 104 млн швейцарських франків.

При суміщенні цих конструкцій в перекладі запроваджується дієслово «досягати, складати»: *Der Umsatz der Firma ist um 10 % auf 12,5 Mio. gesteigert worden.* – Збут фірми збільшився на 20 % і досяг 12,5 млн. євро.

Прийменник *an* показує приблизну кількість: *Im vorigen Jahr wurden an die 5000 Autos dieses Typs verkauft.* - У минулому році продали до (близько) 5 тис. автомобілів цього типу.

Прийменник *bei* указує на граничний обсяг чогось: *Der Anteil der Chemieindustrie an der gesamten Industrieproduktion des Landes liegt bei 6,3 Prozent.* - Частка хімічної продукції в загальному обсязі промислового виробництва складає 6,3 %. *Die Ernte betrug bei Getreide 20,5 Dezitonnen je Hektar.* – Було зібрано в середньому 20,5 центнера зерна з гектара.

Прийменник *mit* визначає загальний обсяг у сполученні з дієсловами (*erzielen, erfüllen, liegen, sein*): *Mit 4370, - US-Dollar pro Einwohner lag das Bruttonationalprodukt Österreichs um 14 % höher als der europäische Durchschnitt.* - У 1974 р. валовий національний продукт Австрії на душу населення **дорівнював** 4.370 доларів і на 14 % **перевищував** середньоєвропейський показник.

Ці економні за своєю структурою конструкції з *mit* часто вимагають запровадження нових слів чи вставних речень: *Die Pflanzenproduktion entwickelte sich mit 11 Prozent schneller als die Tierproduktion mit 5,4 Prozent.* – Виробництво продукції рослинництва, **приріст якої склав** 11 %, розвивалося швидше, ніж тваринництва, **продукція якого збільшилася** на 5,4 %.

Граничні межі засвідчують вживання парної конструкції *von - auf*: *Der Umsatz erhöhte sich von 8 auf 11 Mio. Euro.* - Збут збільшився від 8 до 11 млн. євро.

Одиничне вживання *von* вказує на розмір якоїсь послуги: *Es wurde beschlossen, eine Dividende von 5 Euro je 50-Euro-Aktie auszuzahlen.* – Було вирішено виплатити дивіденди в розмірі 5 євро на кожну акцію вартістю 5 євро.

6. Займенники / прикметники: їх переклад

Як відомо, займенники не називають предмет безпосередньо, а вказують на нього. Німецькі займенники поділяються за сферою вживання на особові, присвійні, заперечні, невизначені (*einige, viele, wenige, mehrere, alle, sämtliche*), вказівні, неозначено-особові (*irgendein, man*), питальні. Більшість займенників відтворюється тими значеннями, які наводяться у словниках. Проте в деяких випадках спостерігаються певні варіанти чи перекладні відхилення.

Як відомо *welcher* та *was für ein (-e)* відповідають українському займеннику «який», суттєво відрізняючись у німецькій мові за сферою вживання. Запитання через *welcher (-es, e)* показує на один предмет із кількох та вимагає точної назви предмета, а *was für ein (eine)* визнає якісну характеристику предмета: *Was für ein Buch ist es? Es ist ein ziemlich interessantes Buch.* В українському перекладі допустимо вжити «Що це за книга? Як вона тобі подобається?» У розмовній мові цей займенник вживається в особливо експресивному значенні: *Ich habe einen Freund, und was für einen!* - У мене є друг, оце так друг!

З'являючись у неозначено-особових реченнях, займенник *man* позначає невизначену кількість не завжди відомих осіб. При перекладі доводиться вибирати конкретний варіант, зважаючи на контекст: **пасивний стан** (*Zur Zeit diktiert man die Wege der Zusammenarbeit.*), **інфінітивні конструкції** (*Wie liest man diesen Satz?*), **безособові речення з прислівниками** (*Hier sieht man nichts.*), **безособові речення «треба, слід, можна»** (*Wo kauft man hier die Zeitschriften?*), **особові речення з віддієслівними іменниками** (*Man verhandelt erfolgreich. – Перемовини йдуть успішно.*), **особові речення із займенниками «всі, хтось, дехто»** (*Hier arbeitet man fleißig, aber man denkt auch anders.*), **неозначено-особові речення з дієсловом у 2-й особі однини та займенником «ти»** (*Manchmal sieht man fern.*).

Прикметник як частина мови, що характеризує ознаки чи властивості предмета, може з'являтися в предикативній (після

дієслова-зв'язки) чи атрибутивній позиції, виконуючи таким способом функції іменної частини присудка чи означення. Виступаючи означенням, прикметник залежить від іменника і тому узгоджується з ним у роді, числі та відмінку. У деяких випадках прикметник уживається без іменника, синтаксично стаючи ним. Супутніми характеристиками прикметника є ступені порівняння. Типовою помилкою у процесі перекладу буває викликане впливом російської мови вживання слів «більш, найбільш». Правильним перекладом будуть українські форми: *die breitere Straße* - *ширша вулиця*, *der kürzeste Weg* - *найкоротший шлях*.

Утворення відносними прикметниками ступенів порівняння, яке є винятковим явищем (*Die deutscheste Drohung ist alle deutsch sprechen zu lassen.*), має суттєве стилістичне навантаження, що вимагає істотних зусиль перекладача: **Найбільша німецька погроза – заставити увесь свій розмовляти німецькою мовою.**

7. Прийменники: вживання та переклад

Прийменники як допоміжна частина мови, виражаючи відношення між компонентами речення, виконують провідну роль для його адекватного відтворення. Відображаючи різні типи просторових, часових, причинних та інших відношень, прийменники можуть з'являтися переважно з іменниками та як дієслівне управління.

Німецькі прийменники поділяються на 4 основні групи, які визначаються відмінками, що слідують за ними: прикметники з родивим, давальним, знахідним та знахідним і давальним водночас. При перекладі речень, що містять прийменники, важливо розмежувати вільне вживання прийменників від тих випадків, що визначаються керуванням дієслова (іменника, прикметника, прислівника).

Українські складні прийменники (*з-під стола*, *з-поміж людей*) становлять певні труднощі при перекладі. Принцип їх перекладу наступний: потрібно взяти німецький відповідник другої частини складного прийменника (*під-* ; *поза-* ; *поміж-*), поставити після нього іменник в дативі та додати німецький прислівник напряду (*hervor*) за змістом: *З-під столу* = *Unter dem Tisch hervor*; *з-поза дерева* = *hinter dem Baum hervor*.

Lernen Sie die gebräuchlichsten Konstruktionen mit Präpositionen auswendig.

- unter Anwendung* – використовуючи;
- unter Vermeidung* – уникаючи;
- unter Erwärmung* – нагріваючи;
- an Anschluss an Akk.* – в доповнення до;
- mit Ausnahme von D.* – за винятком;
- von großer Bedeutung (Geltung) sein* – мати велике значення;
- von wissenschaftlichem Interesse sein* – мати (складати) науковий інтерес;
- von Nutzen sein* – бути корисним;
- Hilfe leisten* – виявити допомогу, допомогти;
- zum Ausdruck bringen* – виразити;
- in Kauf nehmen* – рахуватися;
- Gebrauch machen* – вживати.

Hauptkomponente der Grammatik sind Morphologie und Syntax, bei denen es ja die wichtigsten Unterschiede in den verschiedenen Sprachsystemen gibt. Die Morphologie ist die Lehre über die Redeteile, ihre Kategorien und Wortformen, Bildung und Veränderung der Wortformen. Die Syntax ist die Lehre von den Struktureigenschaften der Äußerungen einer bestimmten Sprache.

Das Ukrainische hat keine Artikelkategorie, verfügt aber über andere Ausdrucksmittel der Bestimmtheit / Unbestimmtheit. Das kann durch die Wortfolge, Pronomen, lexikalische Kompensation ausgedrückt werden.

Eigennamen können mit dem unbestimmten Artikel stehen – in der Bedeutung einer Zugehörigkeit.

Genus der deutschen Substantive unterscheidet sich von dem Genus der ukrainischen Substantive, was in der Übersetzung nicht außer Acht gelassen werden darf. Homonyme, d.h. ähnlich aussehende bzw. klingende Wörter (Homophone) können insoweit ein Übersetzungsproblem darstellen, wenn der/die Übersetzende den Genusunterscheid bzw. unterschiedliche Pluralbildung oder Orthographie nicht berücksichtigt oder – was für einen professionellen Übersetzer unzulässig ist – den Kontext außer Acht lässt.

Ukrainische Personalpronomen weisen für die Vergangenheit und im Konjunktiv Genusmerkmale im Verbalparadigma, was für

Übersetzungen aus dem Deutschen, wo Geschlecht nur aus dem Kontext zu erkennen ist, einige interpretatorische Probleme bereiten kann.

Wie bekannt hat das Deutsche doppelt so viele Zeitformen wie das Ukrainische. Bei der scheinbaren Armut an den Tempusformen verfügt das Ukrainische über ein flexibles verbales System, das etwa die Kategorie der Aktionalität im Ukrainischen in der Regel nur mit einem Affix (Präfix oder Suffix) auszudrücken vermag, wobei das Deutsche die Aktionalität mit lexikalischen Mitteln ausdrückt oder auch kontextbezogene Inhalte zum Ausdruck bringt. Die Aktionalität im Deutschen wird meist mit lexikalischen und nicht wortbildenden – wie im Ukrainischen – Mitteln wiedergegeben. Im deutschen Satz weist auf die Aktionalität die Veränderung der Temporalconjunktion hin. Behilflich und klärend kann auch das Temporaladverbiale sein (завтра, щодня).

Der Imperativ ist der Modus der direkten Rede, der Befehlssätze, die eine selbständige Form haben. Kennzeichnend ist eine besondere Intonation, die variieren und allerlei Schattierungen der Willensäußerung wiedergeben kann: vom kategorischen Befehl oder Verbot über Vorschlag, Anweisung, Ratschlag, Einladung bis zur flehentlichen Bitte. Selbstverständlich ist dabei die Wortwahl maßgebend: die Semantik des Verbs, die Begleitwörter „bitte“, „sofort“, „unverzüglich“, die Art der Anrede.

Die zeitliche Bedeutung des Konjunktivs kann relativ und absolut sein. In bezug auf die Zeit vereinigen sich einzelne Formen in synonymische Gruppen: Präteritum, Präsens, Futru I, Konditionalis I können Gegenwart, Zukunft oder Gleichzeitigkeit, bzw. Nachzeitigkeit bezeichnen; Plusquamperfekt, Perfekt, Konditionalis II, Futur II können Vergangenheit oder Vorzeitigkeit bezeichnen. Die modale Bedeutung des Konjunktivs ist stärker ausgeprägt als die zeitliche. Man ordnet gewöhnlich alle Formen nicht nach dem Zeitbezug, sondern nach der Modalität in zwei Gruppen ein: Konjunktiv I und Konjunktiv II. Zu Konjunktiv I gehören die Formen, die vom Präsensstamm gebildet werden: Präsens, Perfekt und Futur. Zu Konjunktiv II gehören die Formen, die vom Präteritumstamm gebildet werden: Präteritum, Plusquamperfekt, Konditionalis I und II.

Тема 4. СИНТАКСИЧНІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ

План

1. Комунікативне навантаження членів речення.
2. Загальні принципи перекладу складних речень.
3. Проблеми перекладу різнотипових підрядних речень.

Список рекомендованої літератури:

1. Крушельницькая К. Г. *Советы переводчику: учебное пособие по немецкому языку для вузов / К. Г. Крушельницькая, М. Н. Попов.* - 2-е изд., доп. - Москва: Астрель-АСТ, 2002. - 317 с.
2. Чередниченко О. І. *Про мову і переклад / Олександр Чередниченко.* – Київ: Либідь, 2007. – 248 с.
3. *Handbuch Translation / herausgegeben von Mary Snell-Hornby, Hans Höning, Paul Kußmaul, Peter Schmitt.* - Zweite, verbesserte Auflage. - Tübingen: Stauffenburg Verlag, 2006. - 434 S.

1. Комунікативне навантаження членів речення

Як уже зазначалося у темі 1, **Комунікативне завдання (КЗ)** визначається конкретною обстановкою акта спілкування: наміром того, хто говорить й усвідомленістю того, хто слухає про предмет спілкування. Той, хто говорить враховує, що вже знає той, хто слухає, і, виходячи з цього, повідомляє йому нову інформацію. Поєднання відомого та невідомого для слухача становить основу будь-якої інформації.

Комунікативне завдання тісно пов'язане із членами речення. Значення відомого і нового накладаються на суттєві значення членів речення. Тому ми кажемо, що комунікативне завдання реалізується як *комунікативне навантаження членів речення (Mitteilungswert der Satzglieder)*. При цьому кожен член речення може виступати і як відоме, і як нове в залежності від наміру того, хто говорить та усвідомленості того, хто слухає. Зв'язок значень членів речення з їхнім комунікативним навантаженням простежується в тому, що питання до нового в реченні завжди оформляється як питання до відповідного члена речення. Тому аналіз речень в плані КЗ не знімає аналізу за членами речення, а доповнює його і сприяє точному розумінню речення:

Der Zug fuhr um 5 Uhr ab. – Was fuhr um 5 Uhr ab? (нове – підмет)

Um 5 Uhr fuhr der Zug ab. – Wann fuhr der Zug ab? (нове – обставина часу)

Die Kinder waren unterwegs nach Bröl. – Wo waren die Kinder? (нове – обставина місця).

У поширених реченнях комунікативне завдання може бути ускладненим. І відомим, і новим у них може бути не один член речення.

За своєю структурою речення традиційно поділяються на прості, ускладнені, складні. Якщо *прості* речення містять одне предикативне ядро, підмет, другорядні члени речення (додаток, обставину, означення), то *ускладнені* речення мають більше синтаксичних позицій за рахунок конструктивних і неконструктивних ускладнень, однорідних членів речення, відокремлених обставин, звертань, вставних компонентів речення.

Складні речення розділяються на складносурядні та складнопідрядні. До *складносурядних* належать дво- та більше предикативних речень, утворених з двох чи кілька частин, формально-тотожних простим реченням, і пов'язаних сурядними сполучниками. *Складнопідрядним* називається складне речення, частини якого з'єднуються сполучниками підрядності або сполучними словами.

2. Загальні принципи перекладу складних речень

Специфіка німецької мови спонукає виробити певний алгоритм для перекладу синтаксичних конструкцій:

1. Для правильного розуміння та наступного перекладу речення потрібно прояснити його структуру в цілому, для чого необхідно: а) правильно зорієнтуватися в розділових знаках; б) правильно визначити головне та підрядне речення (чи розділити сурядні речення); в) встановити тип речення, розібравшись у багатозначних сполучниках; г) правильно виділити головні члени речення.

2. При перекладі не обов'язково зберігати ту ж послідовність окремих елементів речення, що спостерігається в оригіналі. Тому для полегшення сприйняття перекладеного речення інколи доцільно переставляти члени речення, не змінюючи підпорядкування окремих елементів та групи слів.

3. Додаткові речення та інфінітивні конструкції можна розташовувати при перекладі до чи після головного речення. Це не

стосується підрядних означальних речень та інфінітивної групи у функції означення, яке, як правило, перекладають після означуваного іменника.

4. Характерними ознаками німецького речення вважається рамкова конструкція та інверсія (обернений порядок слів) перед присудком, яку не потрібно враховувати при перекладі.

5. При перекладі підрядних речень слід враховувати типово німецьке прикінцеве розташування присудка і перекладати його українською відразу ж після підмета.

6. При перекладі варто дотримуватися загальновідомої істини, що не можна перекладати іншомовну фразу слово за словом, а перш за все її необхідно перебудувати за законами рідної мови.

3. Проблеми перекладу різнотипових підрядних речень

Підрядні **підметові** речення (*Subjektsätze*), що відповідають на питання *хто? що?*, як правило, виконують функцію підмета головного речення або конкретизують його зміст. Вони запроваджуються німецькими сполучними словами *wer, was, wo, wie; dass, ob; wovon, worin, wodurch* (яким відповідають українські сполучні слова *хто, що, який, котрий, чий* та сполучники *що, щоб, як, наче* та ін.). У головному реченні корелятом часто виступають вказівні займенники *der, die, das*, які відтворюють українською як «той, те, та» (часто посилюючи видільними частками *навіть, тільки, особливо*):

Wer diese Formel anwenden will, der muss beachten, dass... Хто хоче використати йю формулу, той має (особливо) враховувати, що...

Підрядними **предикативними** реченнями (*Prädikatsätze*) виступають, як правило, такі конструкції, в яких підрядна частина або конкретизує зміст іменного складеного присудка головної частини або компенсує його відсутність:

Der größte Nachteil ist es, dass dieses Problem noch nicht analysiert worden ist. – Найбільшим недоліком є те, що цю проблему до цього часу ще не проаналізували.

Підрядні **додаткові** речення (*Objektsätze*) звично виконують функцію прямого чи непрямого додатка до присудка головного речення. Вони приєднуються до головного речення сполучниками *dass, ob*; відносними займенниками *wer, was, der, die, das, welche* у відповідному відмінкові; відносними чи займенниковими

прислівниками *wo, wie, woran, wodurch, womit* тощо. Слід, однак, зазначити, що сполучник *dass* після відповідних дієслів бажання, спонукання тощо перекладається як *щоб*:

Ich wünsche, dass alles gut ist. - Я бажаю, щоб усе було добре.

Складнопідрядні речення з підрядними **означальними** (*Attributsätze*) – це такі конструкції, в яких підрядна частина підпорядковується слову (переважно іменнику чи займеннику) або словосполученню, виступаючи його атрибутивною характеристикою та відповідаючи на запитання *який?* (у різних відмінкових формах). Літературною українською мовою німецькі атрибутивні речення **відносного підпорядкування** перекладаються через сполучник «*який*»:

Der Mensch, dessen Gesicht allen bekannt zu sein schien. - Людина, лице якої видалося всім знайомим.

Складнопідрядні речення з підрядними **обставинами** (*Temporalsätze*) – це такі конструкції, в яких підрядна частина виконує функцію обставини (часу, місця, способу дії тощо). Підрядні речення відповідають на запитання *коли? відколи? як довго? до яких пір? протягом якого часу?* і виражають часові межі та одноразовість чи різночасовість дії.

Сполучник *als* означає одноразову дію в минулому часі, а *wenn* уживається, як правило, у решті випадках, позначаючи при цьому повторювану дію. Одноразовість / багаторазовість дії підкреслює *sobald* (як тільки), *sooft* (завжди, коли). Пара сполучників *bis* та *solange*, позначаючи «поки», суттєво відрізняється за своєю семантикою. Сполучник *solange* відзначає тривалість дій, виражених у головному та підрядному реченнях. Сполучник *bis* показує, до якого часу триватиме дія, виражена дієсловом у головному реченні, після чого вона припиниться:

Solange es hell ist, lese ich ohne Licht. Ich muss abwarten, bis du eingetroffen bist.

Сполучник *während* виражає одночасність дії в підрядному і головному реченнях та перекладається «в той час як / поки».

Складнопідрядні речення з підрядними **місця** (*Lokalsätze*) – це такі складні речення, в яких підрядна частина виконує функцію обставини місця. Вони підпорядковуються головному за допомогою сполучних слів *wo, wohin, woher*.

Складнопідрядні речення з підрядними **причинними** (*Kausalsätze*) – це такі конструкції, в яких підрядна частина вказує

на причину дії головного речення і відповідає на запитання *чому?*, з якої причини? Вони приєднують з головною частиною за допомогою стандартних сполучників *weil, da*.

Складнопідрядні речення з підрядними **мети** (*Finalsätze*) – це такі речення, в яких підрядна частина вказує на мету дії головного речення, її цілеспрямоване призначення для дії підрядного, поєднуючись з ним сполучниками *damit, um dass; statt dass*. Підрядні речення мети вживаються лише в складнопідрядному реченні із різними підметами головного та підрядного.

Складнопідрядні речення з підрядними **наслідковими** (*Konsekutivsätze*) – це такі речення, в яких підрядна частина вказує на наслідок дії або стану головного речення, поєднуючись з ним сполучниками *so (derart, derartig; in der Weise; in dem Maße), dass; als dass (так що; так щоб)*.

Складнопідрядні речення з підрядними обставинними **способу дії** (*Modalsätze*) – це такі речення, в яких підрядна частина вказує на ступінь чи спосіб дії або ознаки в головній частині і відповідає на питання *як? яким способом? яким чином? в якій мірі? на скільки?* В українській мові їх часто приєднують до головної частини за допомогою сполучних елементів *як, немов, мов, наче, ніби, ніж, чим* тощо. У німецькій мові переважають сполучники *wobei* «причому», *indem, (ohne) dass* з корелятом *dadurch* в головному реченні (*dadurch, dass*).

Тема 5. ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛЬОВІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ

План

1. *Поняття про стиль, функціональний стиль.*
2. *Класифікація стилів. Їх основні ознаки.*
3. *Індивідуальний стиль перекладача й адекватність.*
4. *Типи функціонально-стильового перекладу.*

Список рекомендованої літератури:

1. *Кияк Т. Р. Теорія та практика перекладу (німецька мова) / Т. Р. Кияк, О. Д. Огуй, А. М. Науменко. – Вінниця: Нова книга, 2006. – 592 с.*
2. *Коптілов В. Теорія і практика перекладу: навчальний посібник / Віктор Коптілов. – Київ: Юніверс, 2003. – 280 с.*

3. Лановик М. Функціонування художнього образу в різноманітних дискурсах. – Тернопіль: Економічна думка, 1998. – 48 с.

1. *Поняття про стиль, функціональний стиль*

Користуючись мовою в своєму повсякденному житті, люди залежно від потреби вдаються до різних мовних засобів. Відповідь на практичному занятті відрізняється від виступу на зборах. Коли студент пише твір, він старанніше добирає слова й будує речення, ніж тоді, коли пише приватного листа. Залежно від змісту й мети висловлювання, а також від індивідуальної манери та уподобань у процесі мовлення відбуваються певний добір і комбінування найпридатніших і найпотрібніших саме для цієї мовної ситуації співвідносних варіантів форм, слів, словосполучень, конструкцій речень тощо. Отже, художній твір (новела, оповідання), наукова стаття, наказ керівника установи, протокол, написані однією мовою, відрізняються набором мовних засобів, специфічними особливостями у мовному оформленні. Таке розрізнення називається стилістичною диференціацією мови.

Функціонуючи у різних сферах суспільного життя, мова набуває типових стильових ознак. Ці, колективно усвідомлені різновиди мови, що об'єднують мовні одиниці за їх функціональним призначенням у певні структури, становлять систему функціональних (або структурно-функціональних) стилів. Кількість і структура останніх залежить від ваги літературної мови в державному, політичному, науковому, культурному житті нації.

Перекладацькі труднощі починаються з належності оригіналу до певного функціонального стилю (соціально-професійного субмовлення), лексичний склад і конотативні особливості якого в їх найновітніших проявах ще не відображені у словниках, тому що потрапляють туди лише тоді, коли стають традиційними і тому перекладачеві вже майже непотрібні. Через це він завжди повинен спиратись на власний досвід, професійну інтуїцію та консультації з фахівцями.

Дослідження стилів на різних рівнях мови (фонемному, морфемному, лексичному, синтаксичному) стало предметом багатьох наукових досліджень. В основі функціональної стильової диференціації мови лежать як позамовні, так і власне мовні структурні ознаки. Функціональні стилі розрізняються кількісними

показниками вживаних мовно-структурних одиниць, а також функціями, які вони виконують у конкретних текстах.

Кожна доба наукового пізнання вносить свої нюанси у визначення та розуміння стилів. Від практичного підходу (стиль – це досконале, мистецьке володіння мовою), від характерного для мовознавства 50 – 60-х рр. ХХ ст. тлумачення стилю як принципу відбору й комбінації мовних засобів дослідники приходять до наголошення функціонального аспекту мовних одиниць у конкретних (усних і писемних) текстах. Психологічний аспект вивчення мови зумовлює й відповідне розуміння стилю: це різновид творчої мовної діяльності, тип мовомислення, мовної поведінки в різних ситуаціях спілкування. Отже, акцент переноситься із статичної на динамічну модель стилю, тобто на людину, яка і породжує, і сприймає стильові різновиди мови.

Отже, **стиль** (франц. *style*, від лат. *stilus, stylus* – спочатку загострена паличка для письма, згодом – манера письма) – різновид, видозміна літературної мови; манера мовного вираження у різних сферах, умовах, формах (усній і писемній) спілкування; мистецтво слова.

Функціональний стиль – мовлення провідного соціально-професійного угруповання.

Стилі, незважаючи на велику кількість відмінностей, базуються на основних принципах, з якими кожен перекладач повинен бути обізнаним.

1. Кожен стиль має певний набір фонетичних, лексичних та граматичних засобів, якими мова користується на певному етапі розвитку.

2. Стиль – категорія історична, змінна. Причому він змінюється швидше ніж мова, оскільки сам принцип вибору мовних засобів – дуже змінна категорія.

3. Зміна стилів обумовлюється екстралінгвістичними факторами, особливо соціально-культурними (освіта, культура, характер автора і адресата інформації).

4. Кожен стиль обумовлений авторською інтенцією, він залежить і від суб'єктивного бачення факту автором, його бажання висловити до цього своє відношення, вплинути певним чином на отримувача інформації.

5. Кожен функціональний стиль є системою комбінованих елементів, що забезпечують єдність і різноманітність тексту.

6. Обов'язковою умовою будь-якого стилю є відповідність загальній лінгвістичній нормі.

2. Класифікація стилів. Їх основні ознаки

У залежності від того, яку мету переслідує мовець, здійснюється вибір мовних засобів. Система мовних засобів, стилістичні норми, сфера поширення, призначення – ознаки, за якими розрізняють мовні стилі. Літературна мова має наступні функціональні стилі:

- 1) науковий;**
- 2) офіційно-діловий;**
- 3) публіцистичний;**
- 4) художній;**
- 5) розмовний;**
- 6) епістолярний;**
- 7) конфесійний.**

Науковий стиль служить засобом оформлення результатів наукових досліджень, гіпотез, доведення теорій, систематизації знань. Його характеризують наявність термінів, наукової фразеології, таблиць, схем, графіків. Найбільш поширені жанри наукового стилю - підручник, лекція, стаття, монографія, реферат, анотація, рецензія.

Публіцистичний стиль функціонує у громадсько-політичному житті, культурі. Йому притаманна образна, емоційна лексика, вигуки, повтори, риторичні питання. Часто публіцистичний стиль вживається в усному мовленні. Його характеризує палкий, емоційний тон. Найбільш поширені жанри цього стилю – виступ, памфлет, дискусія, стаття.

Художній стиль – це стиль передусім красного письменства, мистецтва, культури, освіти. Його характеризують надзвичайна образність, експресивність, різновиди стилістичних фігур тощо. До жанрів цього стилю належать: повість, роман, оповідання, поема, вірші, драма, комедія, трагедія та ін.

Розмовний стиль поширений у побуті, повсякденному спілкуванні з родиною, знайомими, на виробництві. Послугується цей стиль побутовою лексикою, діалектизмами, фразеологізмами, скороченими словами. Бесіда, телефонна розмова – жанри цього стилю.

Офіційно-діловий стиль вживається в офіційно-діловому спілкуванні, яке включає в себе сферу державного, громадського, політичного, економічного життя, законодавство, адміністративні та господарчі відносини. Характерними для цього стилю мови є: лаконічність, чіткість, стандартизація мовних засобів, наявність безособових дієслів. До жанрів цього стилю належать усі різновиди ділових паперів та деякі види усного мовлення: розмова з відвідувачами, телефонна розмова тощо.

Епістолярний стиль використовується у приватному листуванні. Основна ознака – наявність певної композиції: початок, головна частина, кінцівка та іноді постскрипtum. Основні мовні засоби – поєднання елементів художнього, публіцистичного та розмовного стилів.

Конфесійний стиль. Сфера використання – релігія та церква. Призначення – обслуговувати релігійні потреби як окремої людини, так і всього суспільства. Конфесійний стиль реалізується в релігійних відправах, проповідях, молитвах й у Біблії та інших церковних книгах, молитовниках, требниках тощо. Основні мовні засоби: церковна термінологія; непрямий порядок слів у реченні; значна кількість метафор, алегорій, порівнянь; наявність архаїзмів.

Розмовний стиль

Розмовний стиль – це такий різновид функціонального стилю мови, який використовується у всіх сферах мовлення. Основна його функція – забезпечення потреб людей у побутовому спілкуванні. Сфера використання – усне повсякденне спілкування в побуті, у сім'ї, на виробництві. Основне призначення – бути засобом впливу й невимушеного спілкування, жвавого обміну думками, судженнями, оцінками, почуттями, з'ясування виробничих і побутових стосунків.

Розмовний стиль мови має такі підстилі: *офіційно-побутовий; неофіційно-побутовий.*

Основні ознаки розмовного стилю: 1) непередготовленість, спонтанність мовлення; 2) діалогічність (полілогічність); 3) експресивність мовлення; 4) наявність невербальних засобів спілкування.

Слід відрізнити неформальне й формальне спілкування. Перше – нерегламентоване, його мета й характер значною мірою визначаються особистими (суб'єктивними) стосунками мовців.

Друге – обумовлене соціальними функціями мовців, отже, регламентоване за формою і змістом.

Якщо звичайне спілкування попередньо не планується, не визначаються мета його і зміст, то ділові контакти передбачають їх попередню ретельну підготовку, визначення змісту, мети, прогнозування, можливих висновків, результатів. У повсякденній розмові мовці можуть торкатися різних, часто не пов'язаних між собою тем, отже, їхнє спілкування носить частіше довільний інформативний характер. Ділова ж мова, як правило, не виходить за межі визначеної теми, має конструктивний характер і підпорядкована розв'язанню конкретних завдань, досягненню заздалегідь визначеної мети.

Основні мовні засоби: 1) емоційно-експресивна лексика (метафори, порівняння, синоніми та ін.); 2) суфікси суб'єктивної оцінки (зменшено-пестливого забарвлення, зниженості); 3) прості, переважно короткі речення (неповні, обірвані, односкладові); 4) часте використання різних займенників, дієслів із двома префіксами (поп-, пона-, поза-); 5) фразеологізми, фольклоризми, діалектизми, просторічна лексика, скорочені слова, вигуки тощо; 6) заміна термінів розмовними словами (електропоїзд – електричка, бетонна дорога – бетонка).

Норми розмовного стилю встановлюються не граматики, як у книжних стилях, а звичаєм, національною традицією – їх відчуває і спонтанно обирає кожен мовець.

Науковий стиль

Науковий стиль – це функціональний різновид мови, який обслуговує різні галузі науки, техніки й виробництва. Реалізується в монографіях, наукових статтях, дисертаціях, доповідях, лекціях, навчальному процесі, науково-технічній та науково-популярній літературі. Основною формою реалізації наукового стилю є писемна мова. Основним комунікативним завданням спілкування в науковій сфері є висловлення наукових понять та висновків.

Основні функції стилю: *пізнавальна; інформативна; доказова.*

Науковий стиль мови має такі підстили: *власне науковий; науково-навчальний; науково-популярний.*

Основні ознаки наукового стилю: 1) узагальненість, абстрагованість, логічний характер тексту; 2) смислова точність; 3) інформативна насиченість; 4) об'єктивність викладу; 5) відсутність образу; 6) прихована емоційність.

Основні лексичні засоби: 1) широке використання абстрактної лексики; 2) широке вживання термінів.

Основні морфологічні засоби: 1) іменний характер мовлення; 2) активне використання відносних прикметників; 3) функціонування атрибутивно-іменникових словосполучень (виконавчий лист, дисциплінарне стягнення); 4) позачасове, абстраговане значення дієслів; 5) мінімальне використання таких форм дієслів, що безпосередньо вказують на особу мовця; 6) широке використання іменників з абстрактним значенням; 7) активне вживання сполучників та прийменників, у ролі яких виступають повнозначні слова.

Основні синтаксичні засоби: 1) широке вживання пасивних конструкцій; 2) вживання простих поширених і складнопідрядних речень; 3) вживання безособових речень різних типів; 4) обмежене використання номінативних речень; 5) широке використання вставних слів, словосполучень, речень.

Тексти наукового стилю мають чітку структуру: тричленну побудову, до якої входять вступ, основна частина та висновки. Обов'язковим елементом наукових текстів є наявність формул, рівнянь, таблиць, схем, цитат, ілюстрацій.

Публіцистичний стиль

Публіцистичний стиль – це такий різновид функціонального стилю, який пов'язаний із суспільно-політичною сферою комунікації. Реалізується у газетних і журнальних статтях на політично і суспільно значущі теми, у виступах на мітингах, зборах, телебаченні і радіо. Провідною характеристикою публіцистичного стилю є поєднання експресії та стандартизації. Так, якщо основною метою є інформація збудження інтересу до неї, то на перший план виступає експресія. Стандартизованість з певних причин може переходити у мовні штампи.

Основні функції стилю: інформативна; експресивна.

Публіцистичний стиль мови має такі підстили: *власне публіцистичний; інформаційний; агітаційний.*

Основні лексичні засоби: 1) вживання лексем, які мають специфічне стилістичне забарвлення; 2) використання публіцистичної фразеології, за допомогою якої швидко і точно подається інформація; 3) широке вживання термінів у переносному значенні (політичний спектакль); 4) вживання варваризмів і

екзотизмів; 5) використання великої кількості неологізмів; 6) поєднання нейтральних та стилістично забарвлених засобів.

Основні морфологічні засоби: 1) вживання однини іменників у значенні множини (українець завжди прагне); 2) вживання множинної форми іменників, що не піддаються лічбі (настрої, пошуки, свободи); 3) частотність імперативної форми дієслів; 4) використання наказового способу як засобу активізації уваги співбесідника; 5) частотність використання заперечних часток з метою підсилення вираженої думки.

Основні синтаксичні засоби: 1) використання експресивних конструкцій; 2) розчленування тексту; 3) інверсія.

Художній стиль

Цей найбільший і найпотужніший стиль мови можна розглядати як узагальнення та поєднання всіх стилів, оскільки письменники органічно вплітають ті чи інші стилі до своїх творів для надання їм більшої переконливості та достовірності в зображенні подій.

Художній стиль широко використовується у творчій діяльності, різних видах мистецтва, у культурі й освіті. Як у всіх зазначених сферах, так і в белетристиці (красному письменстві – художній літературі) це стиль покликаний крім інформаційної функції найсуттєвішу – естетичну: впливати засобами художнього слова через систему образів на розум, почуття та волю читачів, формувати ідейні переконання, моральні якості й естетичні смаки.

Основні ознаки: 1) найхарактерніша ознака художнього відтворення дійсності – образність (образ – персонаж, образ колектив, образ – символ, словесний образ, зоровий образ); 2) поетичний живопис словом навіть прозових і драматичних творів; 3) естетика мовлення, призначення якої – викликати в читача почуття прекрасного; 4) експресія як інтенсивність вираження (урочисте, піднесене, увічливе, пестливе, лагідне, схвальне, фамільярне, жартівливе, іронічне, зневажливе, грубе та ін.); 5) зображальність (тропи, епітети порівняння, метафори, алегорії, гіперболи, перифрази, тощо; віршова форма, поетичні фігури); конкретно-чуттєве живописання дійсності; 6) відсутня певна регламентація використання засобів, про які йтиметься далі, та способів їх поєднання, відсутні будь-які приписи; 7) визначальним є суб'єктивізм розуміння та відображення (індивідуальне

світобачення, світовідчуття і, відповідно, світовідтворення автора спрямоване на індивідуальне світосприйняття та інтелект читача).

Основні мовні засоби: 1) наявність усього багатства найрізноманітнішої лексики, переважно конкретно-чуттєвої (назви осіб, рече, дій, явищ, ознак); 2) використання емоційно-експресивної лексики (синонімів, антонімів, анонімів, фразеологізмів); 3) запровадження авторських новаторів (слів, значень, виразів, формування індивідуального стилю митця); 4) уведення до творів, зі стилістичною метою, історизмів, архаїзмів, діалектизмів, просторічних елементів, навіть жаргонізмів; 5) поширене вживання дієслівних форм: родових (у минулому часі й умовному способі): *Якби ми знали, то б вас не питали.* (Н. тв.); особових (у теперішньому й майбутньому часі дійсного способу): *Все на вітрах дзвенітиме, як дзбан.* (Л.Костенко); у наказовому способі: *В квітах всі вулиці кричать: нехай, нехай живе свобода!* (П. Тичина); 6) широке використання різноманітних типів речень, синтаксичних зв'язків, особливості інтонування та ритмомелодики; 7) повною мірою представлені всі стилістичні фігури (еліпс, періоди, риторичні питання, звертання, багатосполучниковість, безсполучниковість та ін.).

За родами та жанрами літератури художній стиль поділяється на підстили, які мають свої особливості мовної організації тексту:

- а) епічні (прозові: епопея, казка, роман, повість, байка, оповідання, новела, художні мемуари, нарис);
- б) ліричні (поезія, поема, балада, пісня, гімн, елегія, епіграма);
- в) драматичні (драма, трагедія, комедія, мелодрама, водевіль);
- г) комбіновані (ліро-епічний твір, ода, художня публіцистика, драма-феєрія, усмішка).

Офіційно-діловий стиль

Офіційно-діловий стиль – це мова ділових паперів: розпоряджень, постанов, програм, заяв, автобіографій, резолюцій, протоколів, указів, актів, законів, наказів, анкет, розписок та ін. Основна функція офіційно-ділового стилю – інформативна (повідомлення). Сфера вживання ділового стилю зумовлює його жанрову розгалуженість. Власне, функція офіційно-ділового стилю полягає в тому, що він надає висловлюванню характер документа, а відображеним у ньому різним сторонам людських стосунків – офіційно-ділового забарвлення.

Офіційно-діловий стиль мови має такі підстилі: 1) законодавчий (закони, укази, статuti, постанови); 2) дипломатичний (міжнародні угоди – конвенції, повідомлення – комюніке, звернення – ноти, протоколи); 3) адміністративно-канцелярський (накази, інструкції, розпорядження, довідки, заяви, звіти).

Основні ознаки офіційно-ділового стилю: 1) документальність (кожний офіційний папір повинен мати характер документа); 2) стабільність (довго зберігає традиційні форми); 3) стислість, компактність вигляду, економне використання мовних засобів; 4) чіткість; 5) висока стандартизація вислову; 6) сувора регламентація тексту; 7) тенденція до стилістичної однорідності тексту, до використання тільки нейтральних та книжних елементів; 8) широке використання термінології, номенклатурних назв, наявність особливої лексики і фразеології; 9) вживання складноскорочених слів і абревіатур.

Основні лексичні засоби: 1) широке використання суспільно-політичної і адміністративно-канцелярської термінології; 2) специфічна фразеологія (на зразок порушити питання, подати пропозицію); 3) відсутність емоційно-експресивної лексики і будь-якої мовної індивідуальності автора, обмежена синонімія, наявність безособових і наказових форм дієслів; 4) чітко регламентоване розміщення і будова тексту, обсяг основних частин, наявність обов'язкових стандартних висловів (тому в діловому спілкуванні прийнято частіше користуватися готовими бланками).

Основні морфологічні засоби: 1) іменний характер стилю; 2) функціонування атрибутивно-іменникових словосполучень (виконавчий лист, дисциплінарне стягнення); 3) активне використання відносних прикметників; 4) вживання іменників на позначення посад, звань можливе лише у чоловічому роді (позивач Ольховська, свідок Лісова); 5) широке використання віддієслівних іменників (правопорушення, виконання); 6) числівники пишуться цифрами за винятком грошових документів; 7) переважне вживання інфінітивів порівняно з іншими дієслівними формами.

Основні синтаксичні засоби: 1) імперативне мовлення, що передбачає наступні обов'язкові дії адресата; 2) розповідний характер викладу; 3) прямий порядок слів у реченні; 4) велика кількість пасивних конструкцій; 5) переважне використання непрямої мови; 6) слабка індивідуалізація стилю.

Крім мовних норм, офіційно-діловий стиль має і текстові норми. Оскільки будь-який документ можна розглядати як сукупність реквізитів – постійних елементів змісту.

3. Індивідуальний стиль перекладача й адекватність

Категорія «індивідуальний стиль перекладача» – це не лише неминуча, але й необхідна складова частина перекладу. Стиль конкретної людини називають ідіолектом. Саме особистий характер використання загальних мовних засобів створює перекладацьку сутність ідіолекту, у змістовій структурі якого треба розмежовувати два компоненти: пристрасті адресанта до певного набору одних і тих самих лінгвальних одиниць (до простих непоширених чи безмежних складних синтаксичних утворень, до багатства синонімів) і здібність мовця надавати будь-якій словниковій одиниці додаткові конотації постійного характеру (іронічну забарвленість, полісемантичність, однозначність).

Отже, під *індивідуальним стилем перекладача* слід розуміти систему змістовних і формальних особливостей тексту перекладу, які втілюють філологічні та професійні смаки й нахили перекладача.

До аналізованої проблеми відноситься ще один чинник – сталевість мовлення. У відповідних дослідженнях про відмінні особливості чоловічого та жіночого мовлення й спілкування аргументовано доводиться на кількісно і якісно значному матеріалі, що представники різних статей інакше вимовляють голосні й приголосні, короткі та довгі звуки і, отже вживають частіше чи рідше лексеми з відповідним фонемним наповненням, інакше використовують нормативну та ненормативну лексику, інакше вживають емоційні та експресивні засоби тощо. Отже, перекладач повинен враховувати і статевий аспект, сприймаючи оригінал не як текст взагалі, а як статевий фрейм, щоб мовлення автора-жінки не замінити стильовою манерою чоловіка і навпаки.

4. Типи функціонально-стильового перекладу

Перекладачеві наукових і ділових текстів потрібне постійне оновлення термінологічних знань у формі особистого спілкування-досвіду, консультацій з фахівцями або ж придбання відповідних словників. Новоутворення публіцистичного стилю стають зрозумілими швидше через контекст і до словників попадають лише

тоді, коли перестають вживатися і, отже, втрачають перекладацьку вагомість. Проте найчастіше будуть потрібні фонові знання перекладача, які він отримав раніше, під час постійного читання й перекладу публіцистичних висловлювань.

Побутовий функціональний стиль характеризується насамперед сленгом, тобто мовленням, навмисно зневажливим фонетично, лексично, морфологічно та синтаксично і переповненим скороченнями, неологізмами тощо. Відповідно, перекладачу треба бути у постійному контакті з відповідними джерелами.

Художній переклад повинен враховувати головний принцип красного письменства: так зване приховане цитування у формі суб'єктивних, запланованих, від автора залежних натяків на минулі речі, особистості, вислови, події тощо та у формі натяків об'єктивних, від автора незалежних, і випадкових, виникаючих після створення оригіналу. Тобто художній стиль потребує такої кількості та системності фонових знань, яка пересилує не тільки всі останні функціональні стилі разом узяті, а й взагалі психологічні та енциклопедичні можливості навіть непересічної людини. Виходом з цього становища є лише постійне професійне і філологічне самовдосконалення перекладача за рахунок експериментального перекладу та копіткого аналізу пам'яток усього світового письменства.

Funktionalstile

Stilarten	Merkmale	Sprachmittel
<i>Stil der öffentlichen Verkehrs</i>	<ul style="list-style-type: none"> - fachliche Genauigkeit; - exakte Definitionen; - Unpersönlichkeit; - Eindeutigkeit / Genauigkeit der Aussage; 	<ul style="list-style-type: none"> - Substantivierung und Funktionsverbgefüge; - Verwendung fachsprachlicher Lexik entsprechend den Sachgebieten des öffentlichen Verkehrs; - Präpositionen, die gelegentlich als „papierdeutsch“ bezeichnet werden;
<i>Stil der Wissenschaft</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Logik und Klarheit; - Sachlichkeit; - Abstraktion; 	<ul style="list-style-type: none"> - Verwendung von fachsprachlicher Lexik und von vielen

	<ul style="list-style-type: none"> - Präzision; - Objektivität; - Sprachökonomie; 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Fremdwörtern;</i> - Häufung des Verbum finitum, des optativen Konjunktivs und bestimmter syntaktischer Strukturen; - Parallelismus und Antithese, Aufzählung und Wiederholung; - Verwendung stilistischer Mittel, die oft auch einen hohen Grad an Emotionalität haben; - bestimmte grammatische Strukturen wie die Dominanz des Aussagesatzes und die damit verbundene ruhige Satzintonation; - hoher Anteil des Passivs und seiner Konstruktionen; - große Bedeutung von architektonischen Aufbaumittel wie Absatz- und Kapitelübergänge und die dazu gehörigen speziellen Gliederwörter und Wendungen;
<i>Stil der Publizistik/Presse</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Bildhaftigkeit der Wortwahl, Wortspiele und umgangssprachliche Wörter / Wendungen; - besondere, oft unkomplizierte Syntax: Aufzählungen, attributive Blöcke, verschiedene Satztypen; 	<ul style="list-style-type: none"> - sachlich und psychologisch richtig motivierte Verwendung stereotyper Ausdrücke wie ideologische Begriffe und Klischees;
<i>Stil des Alltagsverkehrs</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Emotionalität; - subjektive Bewertung einer Aussage; - Bildhaftigkeit; - Konkretheit; - Dynamik; 	<ul style="list-style-type: none"> - deiktische Hinweise, stereotype Floskeln und feste Formeln; - expressive Lexik und Phraseologie, nicht selten mit salopper und grober

		<i>Stilfärbung;</i> - <i>Interjektionen und Modalpartikeln, nicht selten auch Verzögerungslaute;</i> - <i>Lockerheit auch im Satzbau: Verwendung von Ausklammerungen, Umstellungen, Ellipsen und Abbrüchen;</i>
<i>Stil der Balletristik</i>	- <i>Individualität des Autors;</i> - <i>Freiheit bei der Wahl stilistischer Mittel;</i>	- <i>Vielfältigkeit des Lexik- und Satzbauauswahl.</i>

Тема 6. ТЕКСТИ ЯК ОБ'ЄКТ ПЕРЕКЛАДУ

План

1. *Типи та види текстів*
2. *Класифікація тексту з перекладознавчого боку*
3. *Аналіз тексту при перекладі*
4. *Деякі види текстів у процесі перекладу*

Список рекомендованої літератури:

1. *Кияк Т. Р. Теорія та практика перекладу (німецька мова) / Т. Р. Кияк, О. Д. Огуй, А. М. Науменко. – Вінниця: Нова книга, 2006. – 592 с.*
2. *Коптілов В. Теорія і практика перекладу: навчальний посібник / Віктор Коптілов. – Київ: Юніверс, 2003. – 280 с.*
3. *Nord Christiane. Textanalyse und Übersetzen / Christiane Nord.- Heidelberg: Groos, 1995. – 284 S.*
4. *Reiß Katharina. Texttyp und Übersetzungsmethode. Der operative Text / Katharina Reiß.- Heidelberg: Groos, 1983.- 146 S.*

1. *Типи та види текстів*

Функціональна теорія перекладознавства вимагає пояснення функції текстів, які потрібно перекласти. У комунікативному процесі кожна людина припускає мінімальні регулярності, які керують процесом розуміння. Мовець повинен знати як він повинен висловлюватися в конкретних ситуаціях, щоб не виходити за рамки

дозволеного. Так, ми звикли, що на запитання «*Wie geht's?*» зазвичай відповідають «*Danke, gut*», а відповідь «*Danke, schlecht*» залишається без уваги, оскільки особа, яка запитує зовсім насправді не цікавиться як в іншого справи.

Одиницею тексту не може бути лексема, морфема, фонема чи навіть речення. І. Р. Гальперін вважає, що **текст** – «*витвір мовленнєво-творчого процесу, який є завершеним, об'єктивованим у формі письмового документа, літературно обробленим відповідно до типу цього документа, витвір, який складається з назви (заголовка) і низки основних одиниць, об'єднаних різними типами лексичних, граматичних, логічних, стилістичних зв'язків, і має певну цілеспрямованість та прагматичну настанову*». Т. Р. Кияк вважає за **текст** лише такий набір слів і граматичних категорій, в якому логічно оформлена думка про наше середовище.

Серед безлічі текстових видів можна і треба виділити головні, які є суттєвими для перекладознавства. Логічно буде класифікувати їх за пануванням у них однієї з основних функцій мови: *науковий* (панує функція пізнання), *діловий* (інформативна функція), *публіцистичний* (вплив), *художній* (естетична), *побутовий* (спілкування). У стилістиці такі типи тексту зводяться функціональними стилями і поділяються на підтипи (або жанри) в залежності від додаткової активності в них ще однієї з мовних функцій. Для того, щоб краще зрозуміти специфіку видів текстів, потрібно розрізняти типи текстів. Виділяють наступні типи текстів: інформативні, експресивні та оперативні, в яких домінує представлення / викладення, вираження / експресія та звернення / заклик.

Під **типом текстів** К. Рейс розуміє три форми комунікації, різниця між якими полягає в меті перекладу. Кожний автор стоїть перед вибором комунікативної форми (представлення, вираження, звернення), які є притаманними будь-якій культурній спільноті:

1) інформативний тип текстів – передача змісту. До такого типу текстів належать: звіт, доповідь, твір, інструкція до користування, коментар, свідоцтво, науково-популярна книга.

2) експресивний тип текстів – передача закладеного автором змісту. До такого типу текстів належать: роман, новела, лірика, драма, комедія, біографія.

3) оперативний тип текстів – передача змісту текстів, які мають звернення чи заклик. До такого типу текстів належать: проповідь, реклама, памфлет, сатира, пропаганда.

4) від недавня виділяють ще один тип текстів – аудіо- відео-, до яких належать фільми, театральні постановки.

Вид тексту, за К. Райс – це соціально-обумовлена форма комунікації, яка характеризується конкретними мовленнєвими домовленостями. Розрізняють понад 400 видів текстів. Відмінними рисами видів текстів є **повторювані комунікативні дії**, які їх об'єднують. Види текстів характеризуються особливим застосуванням та змістом, які служать як розпізнавальні сигнали.

Im Namen des Volkes – pflegt einen Urteilsspruch einzuleiten;

Man nehme – Signal für Kochrezepte;

Es war einmal – so beginnt oft ein Märchen; *Und wenn sie nicht gestorben sind, so leben sie noch heute* – so endet die Textsorte Märchen;

Orts- und Datumsangabe + Anredeform + Grußformel + Schluß lassen die Textsortenklasse Brief erkennen.

Перекладаючи тексти інформативного типу, слід звертати увагу на передачу змісту. В текстах експресивного типу йдеться перш за все про передачу авторського задуму. При перекладі текстів оперативного типу наголос робиться на дотримання стратегії переконання, яка спрямована на культуру та менталітет адресата. Принципова діалогічність тексту (його дискурсивність) накладає на нього два різних комплекси прагматичних відбитків: стратегію і тактику адресанта та стратегію і тактику адресата (у нашому професійному випадку – перекладача). І хоча суттєві цілі цих компонентів є тотожними (у автора: об'єктивно донести до адресата свій задум; у сприймаючого: об'єктивно оцінити намір мовця), шляхи їх реалізації будуть фундаментально різними, що породжує перешкоди для спілкування. Зрозуміло, що можуть бути й інші випадки, коли вказані комплекси виступають протилежними за змістом (у адресанта: дипломатично приховати свої плани; у адресата: непомітно прикинутися дурнем), але й тут методологія і методика аналізу дискурсу залишаються аналогічними загальним випадкам, хіба що тільки посилюється увага мовця та сприймаючого до багатозначності використаних лінгвістичних одиниць.

2. Класифікація текстів з перекладознавчого боку

Названа вище широка класифікація текстів має відношення до труднощів перекладу. Але до їх фундаментальних засад покладено все ж таки не перекладацькі чинники, а лінгвістичні (стилістичний підхід), літературознавчі (белетристична систематизація), логічні (прагматичне групування) тощо. Тому є сенс навести ще одну класифікацію текстів оригіналу – з погляду перекладача, бо, в залежності від того, як перекладач оцінює статус оригіналу (тобто його прагматику, намір автора), інакше характеризується ним щоразу і тип тексту, а разом з цим використовуються і засоби перекладу останнього.

Якщо згадати про тлумачення тексту як вербального відбитка людського середовища і про мовну одиницю як лінгвістичне втілення фрагмента навколишнього світу, то можна встановити два головних класи текстів: «*дотекстові тексти*» (лексема, словосполучення, фразеологізм) і «*власне текстові тексти*». У першому тексті народжується словниковий переклад з його трьома різновидами: лексемний, словосполучниковий, фразовий. Через другий клас текстів породжується текстовий переклад, який може мати наступні вербальні оформлення (вони ж виступають і як типи тексту оригіналу):

- висловлювання (тобто констатація факту без урахування реципієнта і ситуації мовлення): *Österreichs Industrie liegt weiterhin in EU-Spitzenfeld*. Тут панує повідомлення, розповідь, констатація.

- дискурс (тобто констатація факту як дійсного або удаваного діалогу з реципієнтом: *Kennst du das Land, wo die Kanonen blühen?* Тут панує опис або міркування, спонукання, побажання.

- фрейм (тобто констатація факту з урахуванням ситуації мовлення): *Wer reitet so spät durch Nacht und Wind?* Тут може панувати будь-яка композиційно-мовленнєва форма і будь-який мовленнєвий акт.

Усі вказані форми тексту можуть мати три рівні перекладу: адекватний, вільний, дослівний.

Таким чином, беручи до уваги сказане вище, що одні філологи основу мови та мовлення вбачають у тексті, а інші – у слові, ми будемо акцентувати всі ці категорії з позицій потреб перекладознавства і вважати, що через наявність структур мовленнєвих (текст) і мовних (до текстові: лексема, словосполучення, речення, тощо) переклад може бути текстовим

або словниковим. Словниковий переклад використовує лише функцію пізнання, тоді як текстовий повинен враховувати всі 5 основних функцій з їх денотативною, конотативною і підтекстовою семантикою, без чого перекладач не зможе об'єктивно оцінити оригінал і адекватно витлумачити його мовою перекладу.

3. Аналіз тексту при перекладі

Будь-яка перекладацька робота починається з аналізу тексту. Текстолінгвістика як наука про мовленнєве значення текстів вивчає їхню структуру. Окреме, взяте із тексту речення не є предметом вивчення. Аналіз тексту є цілісним процесом, який здійснюється зверху до низу, від загальної структури до окремих слів, які лише в загальному контексті отримують своє значення. Немає єдиної інструкції, і, відповідно, універсальної діючої моделі для перекладацького аналізу тексту. Кожний вихідний текст повинен так аналізуватися, як це потрібно в конкретному випадку. Звичайно, розуміння вихідного тексту не є ціллю перекладацького аналізу цього тексту. Розуміння тексту є передумовою будь-якого виду аналізу, оскільки якщо перекладач не зрозумів тексту, то він і не зможе його проаналізувати.

Перед початком аналізу тексту потрібно визначити **тип** та **вид** аналізованого тексту. Потім визначають **зовнішні** та **внутрішні** характеристики тексту.

Наступні фактори характеризують ситуативне забезпечення тексту, тобто комунікативну ситуацію і є **зовнішніми** факторами тексту:

- **Хто** (адресант, відправник, укладач, автор) передає;
- **Для чого** (намір автора тексту);
- **Кому** (адресат, сприймаючий, читач, слухач);
- **Яким засобом здійснюється передача повідомлення** (книжка, газета, телебачення, інтернет);
- **Де** (місце передачі є часто для автора дуже важливим);
- **Коли** (історичний зв'язок із текстом);
- **Чому** (з якої комунікативної нагоди був створений текст).

Адресант та **адресат**: хто до кого говорить (спеціаліст із спеціалістом, спеціаліст із дилетантом, дорослий з дитиною, лікар із пацієнтом і т.д.).

Адресант є відповідальною особою чи закладом, від імені якої (якого) щось розповідають чи письмово передають. *Адресат* є

особою чи групою осіб, на які спрямований текст. Відправник та сприймаючий мають своє особисте соціальне та культурне підґрунтя, своє світосприйняття. Із цими передумовами спілкуються між собою адресант та адресат за допомогою різних засобів.

Засоби спілкування поділяються на письмові та усні (телебачення, радіо, журнали, аудіо книжки), які відповідають певним умовам та визначають вид і форму тексту. Різні носії текстів мають своє коло адресатів. Крім того засіб спілкування має вплив на кількість та вид інформації як і на її макет верстки.

Намір адресанта: Чому і для чого укладають текст? Укладачі текстів розмірковують над укладанням тексту приблизно однаково: Що повинно передаватися адресату? Що цим досягається? Як на це може відреагувати адресат? При цьому адресант повинен знати, що адресат про це вже знає.

Місце і час визначають комунікативну ситуацію та впливають на зміст та форму тексту.

Наступні характеристики є *внутрішніми* факторами тексту:

- **Про що** (тема) розповідає текст;
- **Що** (зміст);
- **Про що не** (для перекладача це запитання є дуже релевантним, оскільки воно стосується до цього відомої інформації);
- **В якій послідовності** (зміст тексту: при розповіді жарту про основне розповідається в кінці, а при винесенні вироку: спочатку зачитується вирок, а тоді обґрунтування);
- **За допомогою яких невербальних засобів** (ілюстрації, таблиці, графіки);
- **Якими словами** (лексична характеристика тексту);
- **Якими реченнями** (синтаксис тексту);
- **Яким тоном** (стилістичні засоби вираження іронії, діловитості).

Окремих кілька речень адресат може сприймати як текст, якщо він може їх підвести під одну тему. Тема відображає дійсність того, про що говориться чи пишеться. Тема може вже зазначатися у заголовку. Але часто потрібно прочитати цілий текст, перш ніж визначати тему. Тому, навіть заголовок потрібно перекладати лише після перекладу цілого тексту.

Один текст може мати багато тем: *основну* та *допоміжні*. Тема це те, про що буде повідомлятися, або іншими словами це комунікативне завдання повідомлення. Оскільки створення комунікації через адресанта є в тій чи іншій мірі плановим заходом, укладач вирішує сам, в якій послідовності він передаватиме інформацію і як він її об'єднає. **Будова тексту** є внутрішньою і/чи функціональною структуризацією тексту на розділи, абзаци та частини тексту. Розрізняють між макро- та мікроструктурою тексту. До макроструктури відносять частини тексту: цитати, приклади, зноски. До мікроструктури тексту належить його внутрішній поділ на інформативні частини в темі (те, що відоме) і ремі (те, що нове, невідоме), які відповідають про тематичну прогресію тексту.

Для того, щоб забезпечити розуміння тексту адресатом, адресант використовує різноманітні мовленнєві засоби: роз'яснення, повтори, нові формулювання, висновки.

При аналізі вихідного тексту перекладачеві стають у пригоді також невербальні засоби, на які слід звертати увагу при перекладі. Для усного перекладача велику роль відіграють просодичні засоби: *висота тону* (підвищений голос виражає додаткові емоції в промові), *сила звуку* (те, що говориться голосніше, виражає вагомність сказанного), *контрастивне наголошення*, *паузи*, *темп промови* (те, що є менш важливим говориться швидше).

Отже, методичні рекомендації щодо тексту, який потрібно перекладати зводяться до наступних:

- перекладач повинен мати високий рівень знань;
- текст потрібно повністю розуміти;
- при цьому потрібно відштовхуватися від того, в чому впевнений до того, в чому невпевнений;
- до висновків тексту слід по-особливому відноситися, а незрозумілі місця потрібно уточнювати, а не вдаватися до своєї інтерпретації.

4. Деякі види текстів у процесі перекладу

Переклад договорів

Договори служать для обґрунтування прав та обов'язків між окремими людьми чи державами. Обидві сторони пояснюють у двосторонньому порядку свої наміри. Різні країни мають свої нормовані зразки договорів (для Німеччини це ***Beck'sche***

Musterverträge). Згідно зобов'язань однієї сторони по відношенню до іншої, про що обговорюється у договорі, розрізняють різні типи договорів: *договір оренди (Mietvertrag)*, *договір купівлі-продажу (Kaufvertrag)*, *договір поставки (Lieferungsvertrag)*, *спадковий договір (Erbvertrag)* і т.д.

Комунікативна функція договору у вихідному та перекладеному текстах мусить бути ідентичною. Дуже важливим в договорі є точність у перерахуванні двохсторонніх обов'язків, зазначення терміну дії та уточнення джерела відповідного закону, який є чинний у державі, в якій укладається договір.

Переклад свідоцтв / посвідчень

Свідоцтво – це письмове підтвердження. Розрізняють *свідоцтво про народження - Geburtsurkunde*, *свідоцтво про одруження - Heiratsurkunde*, *диплом кандидата наук - Promotionsurkunde*, *офіційний документ – amtliche Urkunde*, *засвідчений документ – beglaubigte Urkunde*.

Якщо свідоцтво буде перекладено неправильно, то перекладач може нести правове покарання. Для того, щоб свідоцтво було дійсним, його переклад мусить бути засвідченим уповноваженою особою. Скорочена форма є: **F.d.R.d.Ü. = Für die Richtigkeit der Übersetzung.**

Можна також використовувати довгу форму засвідчення: **Die Richtigkeit und Vollständigkeit der Übersetzung wird beglaubigt.**

Якщо свідоцтво потрібно нотаріально засвідчувати, то на копії уточнюють: **Vorstehende Übersetzung der mir in Original /Abschrift/ beglaubigter Fotokopie vorgelegten, in ukrainischer /russischer/englischer/usw. Sprache abgefassten Urkunde ist richtig und vollständig.** Потім слідує місце, дата, підпис.

Повнота та точність всіх даних свідоцтва є обов'язковими. Пропускати нічого не дозволено. Пусті рядки слід також позначати словами: **Anm.d.Übers.: keine Eintragungen.** Місце печатки слід також згадувати, оскільки її зміст як правило перекладається.

Переклад ділової кореспонденції

Першим «каменем спотикання» при перекладі ділових листів є форма звертання та привітання. Стандартним звертанням в Німеччині вважається *Sehr geehrte Damen und Herren*, в Україні *Вельмишановний, -а, -і ...*. Стандартною формою прощання є *Mit*

freundlichen Grüßen, в українській мові *З повагою (і найкращими побажаннями)*. Зверніть увагу, в обох мовах – без знаку оклику. Якщо англійське звертання *Dear Sir* на німецьку мову перекладають *Lieber Herr*, то такий переклад викликає здивування, а можливо, і шкодить діловим зв'язкам.

Німецькі ділові листи насичені пасивними конструкціями та безособовими реченнями. Ввічливість також є невід'ємною рисою ділової кореспонденції. Перекладач повинен це також враховувати.

Wir freuen uns, Ihnen mitteilen zu können, dass ...

Wir bestätigen Ihnen hiermit dankend den Erhalt Ihres Schreibens.

Переклад інструкції щодо застосування

Такого роду інформація перекладається одночасно багатьма мовами, відповідно до країни імпортера. Вони укладаються за загальною схемою: опис товару з картинками, рекомендації щодо експлуатації, застереження, рекомендації щодо чистки та догляду, додаткове укомплектування, важливі вказівки. Текст в основному складається із простих речень, в якому вживається відповідна термінологічна лексика.

Man unterscheidet grundsätzlich zwischen dem informativen, expressiven und operativen Texttyp, in denen jeweils Darstellung, Ausdruck oder Appell dominieren.

Unter Texttypen versteht Katharina Reiß drei Grundformen schriftsprachlicher Kommunikation, deren Unterscheidung übersetzungsorientiert ist. Jeder Autor entscheidet sich vor der Textverfassung für eine von drei kommunikativen Grundformen (Darstellung, Ausdruck, Appell), die wohl in jeder Kulturgemeinschaft präsent sind:

1. informativer Texttyp – Übermittlung von Inhalten. Hierher gehören die Textsorten wie: Bericht, Aufsatz, Gebrauchsanweisung, Kommentar, Urkunde, Sachbuch u.a.

2. expressiver Texttyp – Übermittlung von künstlerisch organisierten Inhalten. Hierher gehören die Textsorten wie: Roman, Novelle, Lyrik, Drama, Komödie, Biographie u.a.

3. operativer Texttyp – Übermittlung appellbetont gestalteter Inhalte. Hierher gehören die Textsorten wie: Predigt, Reklame, Pamphlet, Satire, Propaganda.

4. audio-medial ist der neue, später hinzugefügte Texttyp, der Textsorten wie Film, Theaterstück bzw. Comic betrifft.

Eine **Textsorte** ist, nach K. Reiß, sozial verfestigte Form von Kommunikation, die durch Konventionen in der Sprach- und Textgestaltung gekennzeichnet ist.

Man unterscheidet etwa 400 Textsorten insgesamt. Unterscheidungsmerkmal sind wiederkehrende Kommunikationshandlungen, an die diese Texte gebunden sind. Textsorten werden durch besondere Sprachverwendung und Textgestaltung charakterisiert, die als Erkennungssignale dienen.

Jede translatorische Arbeit an einem Text beginnt mit der Textanalyse. Übersetzungsrelevante Textanalyse bedeutet eine Analyse, die andere Ziele verfolgt als eine Textinterpretation und nach dem bestimmten Schema verläuft. Vor dem Beginn der Textanalyse soll man zuerst den Texttyp und die Textsorte des zu analysierenden Textes bestimmen. Dann fängt man mit der Untersuchung der textexternen und textinternen Charakteristika an. Folgende Faktoren gehören zu den textexternen: **wer, wozu, wem, über welches Medium, wo, wann, warum**. Als zweckmäßig bei der Textanalyse hat sich folgende Reihenfolge der textinternen Charakteristika erwiesen: **worüber, was, was nicht, in welcher Reihenfolge, unter Einsatz welcher nonverbalen Elemente, in welchen Worten, in was für Sätzen, in welchem Ton**.

Zusammenfassend kann man folgende methodische Grundsätze des Zugangs an einen zu übersetzenden Text hervorheben:

- man sollte einen hohen Wissensüberschuss besitzen;
- der Text muss gründlich verstanden werden;
- dabei soll man vom Sicherem zum Unsicheren vorgehen, von Unten nach Oben und wieder zurück;
- Textzusammenhänge sollen beachtet werden und bei den Unklarheiten wird zurückgefragt, ohne zu Überinterpretationen zu kommen. Die Erkennung der Besonderheiten von Textgattungen gehört zum obligatorischen Element der Übersetzungsrelevante Textanalyse (ÜTA).

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Übung 1. *Lesen Sie das Gedicht und übersetzen Sie es ins Ukrainische:*

Deutsch für Ausländer

Es ist nicht so wichtig,
 mein Freund,
 in Deutschland
 die Sprache.
 Ob du nun
 bittest,
 bettelst
 oder
 bettest.
 Man wird dir nichts bieten.

Es ist nicht so wichtig,
 mein Freund,
 ob du gesessen hast oder bist,
 die Folter ferner Freunde tut uns hier nicht weh.
 Und Asyl bekommt nur der Feind unseres Feindes.

Bist du nur arm, dann bleib da, wo du bist.
 Ob man Mülltonnen leert oder Deutsch lehrt,
 entscheidend ist: Wer verdient was?

Und es ist wichtig,
 mein Freund,
 für dich in Deutschland:
 Ob du hier nur störst oder zerstörst,
 ob man kalt isst oder kalt ist,
 ob du frierst oder erfrierst.

(Han Koch).

Fragen zum Gedicht:

1. *Bestätigt dieses Gedicht Ihre Erfahrungen mit Deutschen? Können Sie Erfahrungen, an die Sie sich gern erinnern, berichten? Was waren Ihre negativsten Erlebnisse?*

2. *Welche Verben ähneln einander?*

3. *Kann man sich ohne Sprachkenntnisse in einem fremden Land wohl fühlen?*

Übung 2. Übersetzen Sie den Text ins Ukrainische. Geben Sie kurze Annotation dieses Textes:

Martin Luther

Der bekannteste Sachsen-Anhaltiner ist Martin Luther. 1483 wurde er dort in Eisleben geboren, und 1517, nachdem er mit zweiundzwanzig Jahren in das Augustiner-Kloster im thüringischen Erfurt eingetreten war, schlug er in Wittenberg an der Saale seine berühmten 95 Thesen an die Tür der Schlosskirche. Mit diesen Thesen leitete Luther die Reformation ein und letztendlich die Gründung der evangelischen Kirche.

Weil Luther sich gegen den Papst wandte, insbesondere gegen die Unfehlbarkeit des Papstes und dagegen, dass man sich mit Geld von seinen Sünden „freikaufen“ konnte, also gegen die katholische Kirche protestierte, nennt man die Mitglieder der evangelischen Kirche auch „Protestanten“.

In der Bezeichnung „evangelisch“ steckt das Wort „Evangelium“. Darin kommt Luthers Überzeugung zum Ausdruck, dass nur die Bibel Grundlage des Glaubens sein darf und der Papst sich nicht anmaßen darf, im Namen Gottes und als dessen Stellvertreter zu sprechen.

Natürlich ließ sich die katholische Kirche diese Aufmüpfigkeit nicht widerspruchslos gefallen. 1518 wurde ein Ketzer-Prozess gegen ihn geführt. Als „Ketzer“ wurden alle bezeichnet, die vom „rechten Glauben“, also den vom Papst verkündeten Glaubensgrundsätzen, abwichen.

Luther verteidigte sich, aber er widerrief seine Thesen nicht, nicht vor dem Papst und nicht vor dem Kaiser. Berühmt ist sein Ausspruch vor dem Gericht: „Hier stehe ich, ich kann nicht anders!“ Luther wurde geächtet, das heißt: Alle Rechte wurden ihm aberkannt, jedermann durfte ihn töten, keiner ihn unterstützen. Er war „vogelfrei“. Luther gelang es aber, sich auf dem Rückweg in die Wartburg zu retten. Dort lebte er versteckt als „Junker Jörg“ und übersetzte das Neue Testament ins Deutsche.

Bis zu diesem Zeitpunkt gab es nur eine lateinische Ausgabe der Bibel. Die meisten Bürger konnten diese Sprache nicht verstehen, nur in den Kosterschulen wurde Lateinisch gelehrt. Luther wollte aber, dass jeder die Bibel lesen konnte, um sich eine eigene Meinung zu bilden und nicht darauf angewiesen war, zu glauben, was der Papst oder die Mönche ihnen sagten. Die Übersetzung der Bibel war nicht nur wichtig zur Verbreitung von Luthers Glaubensauffassung, sie war auch bahnbrechend für die neuhochdeutsche Sprache.

Von da an setzte langsam eine Entwicklung ein, auch andere Literatur deutscher Sprache zu veröffentlichen, aber es dauerte noch rund 250 Jahre bis sich Deutsch gegen Lateinisch und Französisch als Literatursprache Deutschland endgültig durchsetzte.

Übung 3. Machen Sie sich mit den gebräuchlichsten deutschen Abkürzungen bekannt. Bilden Sie 10 Beispiele damit:

Abs. - *Absender* – адресат

a. D. - *außer Dienst* – у відставці

AG - *Aktiengesellschaft* – Акціонерне товариство

AU - *Abgasuntersuchung* – техогляд вихлопних газів

Az. - *Aktenzeichen* – номер справи

BAföG - *Bundesausbildungsförderungsgesetz* – стипендія, яку отримувач повинен повернути державі після прийому на роботу

BGB - *Bürgerliches Gesetzbuch* – Німецький громадянський закон

BKA - *Bundeskriminalamt* – Німецьке ведомство криміналістики

BVG - *Bundesverfassungsgericht* – Федеральний конституційний суд

b. w. - *bitte wenden* – будь ласка, переверніть

bzgl. - *bezüglich* – стосовно, відносно

bzw. - *beziehungsweise* – відповідно, точніше

ca. - *zirka* – приблизно

cm - *Zentimeter* – сантиметр

DB - *Deutsche Bahn* – німецька залізнична дорога

Dr. - *Doktor* – доктор

dt. - *deutsch* – німецький

ev. - *evangelisch* – євангельський

g - *Gramm* – грам

GmbH - *Gesellschaft mit beschränkter Haftung* – товариство з обмеженою відповідальністю

Gr. - *Größe* – розмір

i. A. - *im Auftrag* – за дорученням

- inkl.** - *inklusive* – в тому числі
- i. V.** - *in Vertretung* – представляючи
- Jh.** - *Jahrhundert* – століття
- kath.** - *katholisch* – католицький
- Kfz** - *Kraftfahrzeug* – машина, автомобіль
- kg** - *Kilogramm* – кілограм
- m** - *Meter* – метр
- m. E.** - *meines Erachtens* – по-моєму, на мій погляд
- mm** - *Millimeter* – міліметр
- MwSt.** - *Mehrwertsteuer* – податок на товар
- Ust.** - *Umsatzsteuer* – податок з обороту
- o.B.** - *ohne Befund* – підозри на хворобу не підтвердилися
- DGB** - *Deutscher Gewerkschaftsbund* – Німецька профспілкова організація
- d. h.** - *das heißt* – що означає
- DM** - *Deutsche Mark* – німецька марка
- DRK** - *Deutsches Rotes Kreuz* – Німецький Червоний Хрест
- EDV** - *Elektronische Datenverarbeitung* – електронна обробка даних
- EU** - *Europäische Union* – Європейський Союз
- e. V.** - *eingetragener Verein* – зареєстрована організація, об'єднання, корпорація, союз
- etc.** - *et cetera* – і так далі
- ff** - *folgende Seiten* – наступні сторінки
- geb.** - *geboren* – народжений
- GEZ** - *Gebühreneinzugszentrale* – центральне бюро по оплаті (за користування радіо і телебаченням)
- ggf.** - *gegebenenfalls* – у випадку необхідності
- PS** - *Postscriptum* – постскриптум
- s.** - *siehe* – дивись
- s. o.** - *siehe oben* – дивись вище
- sog.** - *sogenannt* – так званий
- Str.** - *Straße* – вулиця
- StVO** - *Straßenverkehrsordnung* – правила дорожнього руху
- t** - *Tonne(-n)* – тонна/-и
- TÜV** - *Technischer Überwachungsverein* – організація технічного огляду (машинного обладнання)
- u. a.** - *und andere* – і інші
- u. dgl.** - *und dergleichen* – і подібне
- ugs.** - *umgangssprachlich* – розмовне

- usw.** - *und so weiter* – і так далі
UNO - *Vereinte Nationen* – Об'єднані Нації
vgl. - *vergleiche* – порівняйте
z. B. - *zum Beispiel* – наприклад
z. T. - *zum Teil* – частина
z. Zt. - *zur Zeit* – в цей час

Übung 4. Mit der Hilfe der angegebenen Abkürzungen übersetzen Sie folgenden Text:

Zehn LKW aus den USA passierten gestern um 9.00 MESZ die dt.-niederl. Grenze und wurden nach ca. 60 km auf der A4 von einer Einheit des BGS gestoppt. Das nach den z.Zt. geltenden EG-Richtlinien und der StVO zulässige Gewicht von 20 t war z.T. erheblich überschritten, bei einem LKW z.B. um 50 Prozent. D.h. 10 t.

Das MdB Schulze sagte dazu i.V. des OB a.D. von Aachen: „Laut BGB müssen Transporte dieser Gr. von der DB befördert werden, bzw. müssen die Güter beim Transport über die Str. ggf. mehrere LKW verteilt werden. M.E. wollten die Abs. dieser Güter, eine GmbH und eine AG i. A. der UNO, diese Bestimmung umgehen. Da für die Güter auch keine MwSt. bezahlt worden war und in den Zollpapieren u.a. keine Ident-Nummer usw. eingetragen war, mussten wir die LKW inkl. Der Fahrer bis zum Ende d.M. aus dem Verkehr ziehen.

Übung 5. Übersetzen Sie einen Auszug aus Luthers Bibel ins Ukrainische:

Der gute Hirte

„Wahrlich, wahrlich, ich sage euch: Wer nicht zur Tür hineingeht in den Schafstall, sondern anderswo hineinsteigt, der ist ein Dieb und ein Räuber.

Der aber zur Tür hineingeht, der ist der Hirte der Schafe. Dem macht der Türhüter auf, und die Schafe hören seine Stimme; und er ruft seine S mit Namen und führt sie hinaus.

Und wenn er alle seine Schafe hinausgelassen hat, geht er vor ihnen her, und die Schafe folgen ihm nach; denn sie kennen seine Stimme. Einem Fremden aber folgen sie nicht nach, sondern fliehen vor ihm; den sie kennen die Stimme der Fremden nicht.“

Dieses Gleichnis sprach Jesus zu den Pharisäern; sie verstanden aber nicht was er ihnen damit sagte.

Da sprach Jesus wieder: „Wahrlich, wahrlich, ich sage euch: Ich bin die Tür zu den Schafen. Alle, die vor mir gekommen sind, die sind Diebe und Räuber; aber die Schafe haben ihnen nicht gehorcht. Ich bin die Tür; wenn jemand durch mich hineingeht, wird er selig werden und wird ein ausgehen und Weide finden.

Ein Dieb kommt nur, um zu stehlen, zu schlachten und umzubringen. Ich bin gekommen, damit sie das Leben und volle Genüge haben sollen. Ich bin der gute Hirte. Der gute Hirte lässt sein Leben für die Schafe. Der Mietling aber, der nicht Hirte ist, dem die Schafe nicht gehören, sieht den Wolf kommen und verlässt die Schafe und flieht - und der Wolf stürzt sie die Schafe und zerstreut sie -, denn er ist ein Mietling und kümmert sich nicht um die Schafe.

Ich bin der gute Hirte und kenne die Meinen, und die Meinen kennen mich, wie mich mein Vater kennt, und ich kenne den Vater. Und ich lasse mein Leben für die Schafe. Und ich habe noch andere Schafe, die sind nicht aus diesem Stall; auch sie muss ich herführen, und sie werden meine Stimme hören, und es wird *eine* Herde und *ein* Hirte werden.

Übung 6. Lernen Sie die verschiedenen Bedeutungen häufig gebrauchter Verben und übersetzen Sie die Sätze ins Ukrainische:

bekommen

Ich glaube, mein Sohn bekommt eine Grippe.

Hoffentlich bekommen wir bald besseres Wetter.

Ich bekomme täglich viele Briefe und Anrufe.

Wenn du frech wirst, bekommst du Ärger mit mir.

Wie ist dir das Essen bekommen?

Meine Cousine bekommt ihr erstes Kind.

Wenn er sich beeilt, bekommt er den Zug nach Hamburg noch.

bringen

Ich bringe dich gerne in die Stadt.

Wenn du Durst hast, dann bringe ich dir ein Bier.

Das Fernsehen bringt in letzter Zeit kaum noch lustige Filme.

Mein Vater bringt die defekte Lampe wieder in Ordnung.

Die Feuerwehr brachte den Brand schnell unter Kontrolle.

stehen

Das neue Sommerkleid steht meiner Frau sehr gut.
 Das steht wortwörtlich in der Lokalzeitung.
 Einige Kranke sitzen auf den Betten, andere stehen im Korridor.
 Dein Fahrrad steht im Keller.

kommen

Ich komme heute Abend zu dir.
 Das kommt davon, weil du nichts lernst!
 Nach Regen kommt Sonnenschein!
 Mein Sohn kommt nächstes Jahr in die Schule.
 Wenn kein Kandidat die Mehrheit erhält, dann kommt es zur Stichwahl.

halten

Die Straßenbahn hält nicht an jeder Station.
 Der Torwart hat den Elfmeter gehalten.
 Ich halte ihn für einen ehrlichen Menschen.
 Hältst du mal bitte meine Jacke?

folgen

Der Detektiv folgt dem Dieb.
 Ich kann Ihren Äußerungen leider nicht folgen!
 Was folgt aus deinen Überlegungen?
 Folgen Sie bitte den Anweisungen des Personals!

lassen

Er hat sich nicht beirren lassen.
 Meine Eltern lassen mich nie mit meinem Freund ins Kino gehen.
 Dieses kleine Problem lässt sich leicht beheben.
 Er hat seinen Wagen in der Werkstatt reparieren lassen.
 Lassen Sie mich bitte in Ruhe!
 Ich lasse meinen Sohn heute den ganzen Tag im Kindergarten.

Übung 7. Übersetzen Sie die folgenden Redensarten:

- Augen und Ohren aufhalten
- Jmdm. wie aus den Augen geschnitten sein
- Für die Augen zu wenig, für den Bauch zu viel
- Du bist wohl als Kind zu heiß gebadet worden
- Auf der rechten Bahn sein
- Alles Banane!

- Warum ist die Banane krumm?
- Zwischen Baum und Borke stehen
- Jmdn., etw. wie ein rohes Ei behandeln
- Das ist nicht mein Bier
- Schwein haben
- blaumachen
- Kinder und Narren sagen die Wahrheit
- Noch in den Kinderschuhen stecken
- Den Teufel im Leib haben
- Gibt man dem Teufel den kleinen Finger, so nimmt er die ganze Hand
- Jmdm. läuft das Wasser im Munde zusammen
- Du kommst schon noch mal auf meinen Hof Wasser trinken

Übung 8. Übersetzen Sie folgenden Text ins Ukrainische und vergleichen Sie die Information über andere Dialekte in Deutschland:

Sprachen und Dialekte in Nordrhein-Westfalen

In Nordrhein-Westfalen, so sagt man, gibt es mehr Dialekte als Einwohner, dazu noch ein Gewirr von Fremdsprachen, und trotzdem ist es nirgendwo in Deutschland einfacher, mit Menschen ins Gespräch zu kommen. Sie müssen wissen, dass das Gebiet an Rhein und Ruhr früher einmal von Frankreich besetzt war, später dann von Großbritannien; die Niederlande und Belgien liegen „um die Ecke“, und dadurch, dass Bonn lange Zeit Hauptstadt der Bundesrepublik war, haben natürlich auch viele ausländische Diplomaten und Geschäftsleute aus der ganzen Welt in Nordrhein-Westfalen eine Heimat gefunden.

Ihnen auch nur annähernd alle Dialekte, die in Nordrhein-Westfalen gesprochen werden, vorzustellen, wäre ungefähr so schwierig, wie die Karnevalsjecken beim Kölner Rosenmontagszug zu zählen! Da gibt es „Ööcher Platt“ (Aachener Dialekt), „Eifeler Platt“ (Dialekt in der Eifel), „Buure Platt“ (Dialekt in der ländlichen Umgebung Kölns), niederrheinischen, westfälischen, ostwestfälischen Dialekt und viele andere. Manchmal unterscheidet sich sogar zwischen Nachbarorten die Aussprache. Die Einwohner dieses kleinen nördlichen Vorortes der Stadt Köhl zum Beispiel - ich spreche von Düsseldorf - sind in Köln völlig hilflos. Sie bestellen in der Kneipe einen „halven Hahn“ und erwarten, dass man ihnen ein halbes Hähnchen serviert. Dabei weiß

doch jedes Kind in Köln, dass ein „halver Hahn“ ein Roggenbrötchen mit Käse ist!

Die Kölner Kellner wissen sofort, ob ihr Gast ein Kölner ist. Wenn jemand „Ober!“ ruft, kann das nur ein Fremder sein, weil ein Kölner „Köbes!“ rufen würde. Ist sich der Kellner nicht ganz sicher, mit wem er es zu tun hat, macht er einen kleinen Sprachtest: „Saach ens Bloodwoosch!“ (Sag mal Blutwurst!) Versteht der Gast nicht, was der Köbes sagt, oder bemüht sich „Bloodwoosch“ richtig auszusprechen, dann ist er bei diesem Test durchgefallen. Ein Kölner antwortet darauf nämlich: „Flönz!“ (Flönz ist das Kölsche Wort für Blutwurst)

Die Kölner Kellner sind zwar freundlich, aber sie lassen sich von ihren Gästen auch nichts gefallen und sind genauso eigenwillig wie schlagfertig. Wenn Sie zum Beispiel in einem Kölner Brauhaus ein Mineralwasser bestellen, müssen Sie damit rechnen, dass der Köbes Sie fragt: „Wills de dich wäsche ov häß de Doosch?“ (Willst du dich waschen oder hast du Durst?). Er kann es nämlich nicht glauben, dass Sie tatsächlich Wasser trinken möchten, obwohl ein Kölsch doch viel, viel besser schmeckt! Wenn einen Kellner ganz besonders freundlich stimmen wollen, dann spendieren Sie ihm ein Kölsch: „Drinks de ejne met, Köbes?“ (Trinkst du eins Ober?). Danach wird er Ihnen jeden Wunsch von den Augen ablesen.

Wenn Sie in Köln wohnen oder sich längere Zeit dort aufhalten, werden von der „großen Liebe“ zwischen Köln und Düsseldorf häufig hören. Wissen Sie, wie nach Meinung der Kölner Düsseldorf entstanden ist? Eines Tages haben sich die Kölner entschlossen, alle humorlosen und griesgrämigen Leute und die, die sich für etwas Besseres hielten, aus Köln verbannen. Die wurden dann alle zusammen in ein Dorf geschickt, dieses Dorf nannte man Düsseldorf.

Übung 9. Übersetzen Sie den Text ins Ukrainische. Beachten den Gebrauch der Partikel „zu“:

Ich hatte keine Lust, *zu* meiner Oma *zu* fahren. Oma ist mir einfach *zu* langweilig. Aber dann habe ich mich doch entschlossen, sie *zu* besuchen und mich bei ihr *auszuruhen*. Um *zu* ihr *zu* kommen, musste ich zuerst mit dem Fahrrad *zur* Bushaltestelle, dann mit dem Bus *zum* Hauptbahnhof und dann mit dem Zug *zu* Oma.

Zu meiner großen Überraschung stiegen an jeder Haltestelle viele junge Leute *zu*. Ein netter Junge, der auch *zu* seiner Oma wollte, setzte sich *zu* mir ins Abteil. Er machte die Tür *zu*, und wir begannen uns *zu*

unterhalten. Es machte Spaß, ihm zuzuhören. Die Zeit verging viel *zu* schnell. *Zu* meiner Freude holte meine Oma mich vom Bahnhof ab. Sie winkte mir schon von weitem *zu*. „Ich dachte schon, ich käme *zu* spät“, sagte sie. „Komm, wir gehen schnell *zu* mir nach Hause. Ich habe vergessen, den Backofen abzustellen.“

Wir kamen gerade noch *zur* rechten Zeit, sonst wäre der Kuchen *zu* schwarz geworden. So ging es das ganze Wochenende weiter, ich kam gar nicht dazu, Luft *zu* holen. Viele Leute kamen *zu* Besuch, Oma fing an *zu* husten und wir mussten *zum* Arzt. Ich habe kein Auge *zugemacht*. *Zu* Oma fahre ich so bald nicht mehr. Bei Oma ist es mir *zu* hektisch.

Übung 10. Übersetzen Sie den Auszug ins Deutsche:

Безкінечна історія

... Заспокійливе відчуття поступово наситило його, стало звичним та незамінним. Як наче по-іншому ніколи не було і не могло бути.

... Про причину цієї зміни Бастіян дізнався пізніше, набагато пізніше, ніж слід було. За подаровану йому красоту він заплатив одним із своїх спогадів: він забув, що колись був товстим хлопчиком із зігнутими в середину колінцями.

Але навіть, якби він не звернув увагу на цю властивість перетворень – віднімати частину пам'яті про минуле, – він не став би хвилюватися: втрачені спогади зовсім не були для нього дорогими.

Його бажання бути красивим здійснилося, і в той же момент він відчув у собі нове бажання. Бути красивим – адже цього мало! Бути сильним – це зовсім інша справа!
(Михайло Енде)

Übung 11. Übersetzen Sie das Gesetz über die Pflegeversicherung:

Soziale Pflegeversicherung

(1) Zur sozialen Absicherung des Risikos der Pflegebedürftigkeit wird als neuer eigenständiger Zweig der Sozialversicherung eine soziale Pflegeversicherung geschaffen.

(2) In den Schutz der sozialen Pflegeversicherung sind kraft Gesetzes alle einbezogen, die in der gesetzlichen Krankenversicherung versichert sind. Wer gegen Krankheit bei einem privaten Krankenversicherungsunternehmen versichert ist, muss eine private Pflegeversicherung abschließen.

(3) Träger der sozialen Pflegeversicherung sind die Pflegekassen; ihre Aufgaben werden von den Krankenkassen wahrgenommen.

(4) Die Pflegeversicherung hat die Aufgabe, Pflegebedürftige Hilfe zu leisten, die wegen der Schwere der Pflegebedürftigkeit auf solidarische Unterstützung angewiesen sind.

(5) Die Leistungen der Pflegeversicherung werden in Stufen eingeführt: die Leistungen bei häuslicher Pflege vom 1. April 1995, die Leistungen bei stationärer Pflege vom 1. Juli 1996 an.

(6) Die Ausgaben der Pflegeversicherung werden durch Beiträge der Mitglieder und der Arbeitgeber finanziert. Die Beiträge richten sich nach den beitragspflichtigen Einnahmen der Mitglieder. Für versicherte Familienangehörige werden Beiträge nicht erhoben.

Übung 12. Übersetzen Sie diese Anwendungsanweisung ins Ukrainische:

Der Printer kann auch in einem Network eingesetzt werden. Als Networkprinter kann er entweder an einen Personalcomputer oder direkt über einen externen Druckserver ans Network angeschlossen werden.

In der Konfiguration, dass der Printer an einen PC angeschlossen wird, können andere User im Network über eine Windows-Networkprinter-Verbindung auf den Printer zugreifen.

Der Vorteil dieser Konfiguration besteht darin, dass nur ein geringer Installations- und Kostenaufwand anfällt, da keine zusätzliche Hardware und Software erforderlich ist.

Übung 13. Übersetzen Sie ins Ukrainische das Muster eines Vertrages.

Vertrag

Kyiw, den 17.10.2011

Die Ukrainische Export-Import-Vereinigung "UkrEIV", Kyiw, Ukraine im folgenden "Käufer" genannt, einerseits, und die Firma DTHW-Transport-Hebezeuge BRD im folgenden "Verkäufer" genannt, andererseits, haben diesen Vertrag wie folgt abgeschlossen.

I. Gegenstand des Vertrages

1. Der "Verkäufer" verkauft und der "Käufer" kauft folgende Ausrüstung: Vibroförderer - 10 Stück, Eimerkettenbagger - 12 Stück und Universallbagger - 20 Stück zum Preise ...

2. Die Qualität der Ware muss der Qualität der Muster entsprechen und durch das Qualitätszertifikat des Herstellerwerkes bestätigt werden,

dass die Qualität der Erzeugnisse der Qualität der Muster entspricht, die dem Käufer am 10.07.2011 zur Verfügung gestellt wurden.

II. Preise und Gesamtbetrag des Vertrages

Die Preise der einzelnen Erzeugnisse sind in Anlage N 1 aufgeführt. Die Preise sind Festpreise und unterliegen keinen Abänderungen.

Die Preise für Lieferung sollen der Verkäufer und der Käufer spätestens 45 Tage vor dem Beginn des Liefertermins vereinbaren.

III. Liefertermin

Die im Vertrag I aufgeführte Ausrüstung ist für jede Trans-Nr. komplett zu liefern, und zwar nach folgenden Lieferzeiten laut Anlage Nr. 2.

Als Datum der Lieferung gilt das Datum des reinen Anbord-Konnossements, das auf den Namen des Käufers ausgestellt ist, bzw. das Stempeldatum auf dem Frachtbrief der Grenzstation, auf der die Ware durch die Eisenbahnstation des Verkäuferlandes der Empfängereisenbahn übergeben wird.

Zu den angegebenen Terminen sollen die Ausrüstungen in Übereinstimmung mit den Vertragsbedingungen geliefert werden.

IV. Inspektion, Prüfung und Erprobung

Der Käufer ist berechtigt, seine Inspektoren zur Beobachtung des Herstellungsvorganges, der Qualität der zu lieferenden Ausrüstung sowie für die Teilnahme an der Prüfling der Ausrüstung in die Herstellerwerke zu entsenden, wobei der Verkäufer verpflichtet ist, den Inspektoren des Käufers den dafür erforderlichen Raum, die nötigen Einrichtungen, Materialien und Werkzeuge unentgeltlich zur Verfügung zu stellen.

V. Gewährleistung

Der Verkäufer garantiert:

- a) dass die gelieferte Ausrüstung den höchsten Errungenschaften der Technik entspricht, die im Lande des Verkäufers für die gegebene Art der Ausrüstung am Tage der Lieferung existieren;
- b) dass die Leistung der gelieferten Ausrüstung den technischen Bedingungen des Vertrages vollständig entsprechen wird;
- c) die normale Arbeit der Ausrüstung im Laufe von 12 Monaten.

VI. Sonstige Bedingungen

Änderungen oder Zusätze zu diesem Vertrag haben nur dann Gültigkeit, wenn sie in schriftlicher Form niedergelegt und von den Vertragsseiten unterzeichnet worden sind.

Der Verkäufer hat nicht das Recht, ohne schriftliche Erlaubnis des Käufers die Durchführung dieses Vertrages dritten Personen zu übergeben.

Nach der Unterzeichnung dieses Vertrages treten sämtliche schriftlichen und mündlichen Vereinbarungen, die vorher getroffen wurden, außer Kraft.

VII. Juristische Adressen der Seiten: "Käufer" - Export-Import-Vereinigung "UkrEIV" Ukraine, Kyiw-142, Gorki-Straße 31; "Verkäufer" - Firma DTH W-Transport-Hebezeuge, Hamburg 320237, Wilhelmstraße 19/21, BRD.

Dieser Vertrag wurde in Kyiw in 2 Exemplaren, in ukrainischer und deutscher Sprache für jede Vertragsseite unterzeichnet, wobei beide Texte die gleiche Gültigkeit haben, und umfasst ... Seiten. Der Vertrag tritt am Tage seiner Unterzeichnung in Kraft.

"Käufer"   "Verkäufer"
Datum

Übung 14. Übersetzen Sie das Gesetz über die Pflegeversicherung: Soziale Pflegeversicherung

(1) Zur sozialen Absicherung des Risikos der Pflegebedürftigkeit wird als neuer eigenständiger Zweig der Sozialversicherung eine soziale Pflegeversicherung geschaffen.

(2) In den Schutz der sozialen Pflegeversicherung sind kraft Gesetzes alle einbezogen, die in der gesetzlichen Krankenversicherung versichert sind. Wer gegen Krankheit bei einem privaten Krankenversicherungsunternehmen versichert ist, muss eine private Pflegeversicherung abschließen.

(3) Träger der sozialen Pflegeversicherung sind die Pflegekassen; ihre Aufgaben werden von den Krankenkassen wahrgenommen.

(4) Die Pflegeversicherung hat die Aufgabe, Pflegebedürftige Hilfe zu leisten, die wegen der Schwere der Pflegebedürftigkeit auf solidarische Unterstützung angewiesen sind.

(5) Die Leistungen der Pflegeversicherung werden in Stufen eingeführt: die Leistungen bei häuslicher Pflege vom 1. April 1995, die Leistungen bei stationärer Pflege vom 1. Juli 1996 an.

(6) Die Ausgaben der Pflegeversicherung werden durch Beiträge der Mitglieder und der Arbeitgeber finanziert. Die Beiträge richten sich nach den beitragspflichtigen Einnahmen der Mitglieder. Für versicherte Familienangehörige werden Beiträge nicht erhoben.

Übung 15. *Untersuchend textexterne und textinterne Charakteristika, machen Sie die translatorische Textanalyse:*

Bedingungen erfolgreicher Kommunikation

Gute Manieren als Erfolgsstrategien sind für die **Unternehmenskommunikation** von **großer** Bedeutung. Es handelt **sich** bei Höflichkeitsformen um Strategien, die auf geschäftlichen Erfolg gerichtet sind. Hier geht es aber auch um die Einhaltung eines Ehrenkodex, der **keine** Verstöße duldet – **das** heißt, es spielt die moralische Bewertung unseres Tuns **und** Verhaltens eine wichtige Rolle.

Zu der Reihe ungeschriebener Gesetze aus der Tradition deutscher Kaufmannschaft gehört die Ehrlichkeit, über deren Einhaltung scharf gewacht wird. Weder Unternehmer noch Gewerbetreibende oder Geschäftsleute können darauf verzichten, größten Wert darauf zu legen, als ehrlich zu gelten. Damit ist nicht nur gemeint, dass die Produkte auch den **Angaben** entsprechen müssen, unter denen sie verkauft werden; auch das „Über den Tisch ziehen“, also das Überreden z- etwas, was der andere vielleicht gar nicht will, gilt bereif als unfein. Das bedeutet, dass nur diejenigen Verkauf- Strategien als ehrlich und geschäftlich sauber gelten und akzeptiert werden, die durchschaubar und allgemein üblich sind.

Es ist aus dem privaten gesellschaftlichen Umgang bekannt, dass jeder Mensch empfindlich und ablehnend reagiert, wenn er gute Manieren und Höflichkeitsformen als bewusst eingesetzte Erfolgsstrategien erkennt. Dafür gibt es im Volksmund eine Reihe abwertender Bezeichnungen, wie zum Beispiel „katzenfreundlich“, - und einige andere Ausdrücke. Gute Umgangsformen werden nur dann positiv aufgenommen, wenn sie glaubwürdig sind.

Und das ist das Entscheidende auch für die berufliche Kommunikation: Die guten Manieren dürfen auch in beruflichen Zusammenhängen nie den Anschein bewusst eingesetzter Strategien erwecken - obgleich sie es oftmals sind. Und zwar sind sie es unweigerlich in den Fällen, in denen man die eigene Höflichkeit verlassen würde, weil der andere unübersehbar unhöflich ist oder einem auf die Nerven geht, im beruflichen Bereich ist diese Empfindungsschwelle durchaus höher angesetzt; man kann sich die privaten Ansprüche an die gute Erziehung seines Gegenübers nicht immer „leisten“. Und so bleibt man aus geschäftlichem Interesse auch

dann noch höflich, wenn es einige Überwindung kostet. Jedoch darf auch das Geschäftsinteresse nie über die Selbstachtung gestellt werden, deshalb braucht man sich keineswegs „alles gefallen zu lassen“, was einem von ungehobelten Menschen gebeten wird.

Übung 16. Inszenieren Sie folgenden Auszug aus dem Stück „Wilhelm Tell“ nach Friedrich Schiller:

GEßLER: Verachtest du so deinen Kaiser, Teil,
 Und mich, der hier an seiner Statt gebietet,
 Dass du die Ehr' versagst dem Hut, den ich
 Zur Prüfung des Gehorsams aufgehangen?
 Dein böses Trachten hast du mir verraten.

TELL: Verzeiht mir, lieber Herr! Aus Unbedacht,
 Nicht aus Verachtung Eurer ist's geschehn.
 Wär' ich besonnen, hieß' ich nicht der Teil –
 Ich bitt' um Gnad', es soll nicht mehr begegnen.

GEßLER (nach einigem Stillschweigen):
 Du bist ein Meister auf der Armbrust, Teil,
 Man sagt, du nimmst es auf mit jedem Schützen?

WALTER TELL: Und das muss wahr sein, Herr - 'nen Apfel schießt
 Der Vater dir vom Baum auf hundert Schritte.

GEßLER: Ist das dein Knabe, Tell?

TELL: Ja, lieber Herr.

GEßLER: Hast du der Kinder mehr?

TELL: Zwei Knaben, Herr.

GEßLER: Und welcher ist's, den du am meisten liebst?

TELL: Herr, beide sind mir gleich liebe Kinder.

GEßLER: Nun, Tell! Weil du den Apfel triffst vom Baume
 Auf hundert Schritte, so wirst du deine Kunst
 Vor mir bewähren müssen - Nimm die Armbrust –
 Du hast sie gleich zur Hand - und mach' dich fertig,
 Einen Apfel von des Knaben Kopf zu schießen –
 Doch will ich raten, ziele gut, dass du
 Den Apfel treffest auf den ersten Schuss,
 Denn fehlst du ihn, so ist dein Kopf verloren.

(Alle geben Zeichen des Schreckens)

TELL: Herr - Welches Ungeheuere sinnet Ihr
 Mir an - Ich soll vom Haupte meines Kindes –
 - Nein, nein doch, lieber Herr, das kömmt Euch nicht

Zu Sinn - Verhüt's der gnäd'ge Gott - das könnt Ihr
 Im Ernst von einem Vater nicht begehren!
GEßLER: Du wirst den Apfel schießen von dem Kopf
 Des Knaben – Ich begeh'r's und will's.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота включає:

- I. Самостійну підготовку до практичних занять.
- II. Укладання словника наукових термінів по курсу.

З кожним терміном слід вміти зробити наступне:

- дати визначення терміна;
- навести приклад(и);
- назвати термін в ряді суміжних термінів і в системі перекладознавства в цілому;
- запропонувати можливі функції терміна в передачі інформації тексту.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Змістом індивідуальної роботи є: Написання та захист реферату за опрацьованим матеріалом (Тематика рефератів пропонується).

Тематика рефератів:

1. Eigenständigkeit und Interdisziplinarität der junden Wissenschaft Translatologie.
2. Die Frage der Übersetzbarkeit als die Grundfrage der Übersetzungswissenschaft.
3. Interferenz in der Translation.
4. Äquivalenz und Adäquatheit.
5. Übersetzungstypologie.
6. Die wichtigsten Dolmetscharten.
7. Maschinelle Übersetzung.
8. Terminologien als Spiegel der Sprachkultur.
9. Die wichtigsten Translatologen im deutschsprachigen und ukrainischen Raum.
10. Medienübersetzung.
11. Die „Technik“ des Dolmetschens.

12. Hilfsmittel des Übersetzters.
13. Die Wörterbücher für Übersetzer.
14. Bibelübersetzungen.
15. Geschichte des Dolmetschens.

ПИТАННЯ НА ЗАЛІК

1. Об'єкт і предмет дослідження. Значення перекладу в сучасному суспільстві.
2. Орфоепічні аспекти перекладу. Практичні аспекти інтонації німецького речення.
3. Відтворення власних назв та їх скорочень.
4. Проблеми перекладу різних процесів: полісемія та омонімія.
5. Безеквівалентна лексика та реалії і способи її перекладу.
6. Слова в часі (неологізми, архаїзми та історизми): особливості їх перекладу.
7. Словосполучення та фразеологізми: нарис проблематики.
8. Іменники: їх переклад.
9. Займенники: їх переклад.
10. Використання та переклад прикметників.
11. Переклад кількісних та порядкових числівників. Переклад цифр, цифрових виразів з прийменниками.
12. Дієслівний стан: використання та переклад.
13. Дійсний спосіб дієслова: вживання та переклад часових форм.
14. Наказовий спосіб: вживання та переклад форм.
15. Умовний спосіб: вживання та переклад часових форм.
16. Інфінітив як безособова форма.
17. Модальні дієслова з інфінітив I. Модальні дієслова з інфінітив II.
18. Вживання та переклад прийменників.
19. Артикль: особливості вживання.
20. Типи речень. Загальні принципи перекладу простих та складних речень. Проблеми перекладу різнотипових підрядних речень.

Навчально-методичне видання

Белих Оксана Миколаївна

Практика перекладу з німецької мови

Методичні рекомендації

Друкується в авторській редакції

Папір офсетний. Гарнітура Times. Друк офсетний
Друк ПП Іванюк В.П. 43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 63
Тираж 100